

Riachtanais gan chomhlíonadh

Tuarascáil ó Oifig an Ombudsman do Leanaí ar na dúshláin atá roimh leanaí in Éirinn a éilíonn measúnú ar a gcuid riachtanas.

Deireadh Fómhair 2020

ombudsman
do leanaí
for children

Giorrúcháin

FSS	Feidhmeannach Sheirbhís Sláinte
CNOS	Comhairle Náisiúnta um Oideachas Speisialta
ÚFCS	Údarás Faisnéise agus Cállíochta Sláinte
OOL	Oifig an tOmbudsman do Leanáí
An tAcht 2002	An tAcht Ombudsman do Leanáí 2002
MAR	Measúnú ar Riachtanas
CNAACL	Coinbhinsiún na Náisiún Aontaithe ar Chearta an Linbh
COISTE CNAACL	Coiste na Náisiún Aontaithe um Chearta an Linbh
SNM	An Straitéis Náisiúnta Míchumais
An tAcht 2005	An tAcht um Míchumas
An tAcht EPSEN	An tAcht um Oideachas do Dhaoine le Riachtanais Oideachais Speisialta 2004
Rialacháin 2007	Na Rialacháin um Míchumas (AONanna, Ráitis Seirbhíse agus Sásamh) 2007
ECSP	Eagraíocht Cúram Sláinte Pobail FSS
SNSO	An tSeirbhís Náisiúnta Síceolaíochta Oideachais
NICO	Nós Imeachta Caighdeánach Oibriúcháin
SMLDÓCCC	Seirbhísí Míchumais do Leanáí agus Daoine Óga a Chur Chun Cinn 2010
TUT	Teiripe Urlabhra & Teanga
NSU	Neamhord Speictrim Uathachais
An tAcht 2003	An tAcht um Choinbhinsiún Eorpach um Chearta an Duine 2003
AE	an tAontas Eorpach
Cairt an AE	Cairt um Chearta Bunúsacha an Aontais Eorpaigh
CECD	An Coinbhinsiún Eorpach um Chearta an Duine
CSE	Cairt Shóisialta na hEorpa
Coiste CSE	An Coiste Eorpach um Chearta Sóisialta
NA	Na Náisiúin Aontaithe
CICESC	Cúnant Idirnáisiúnta ar Chearta Eacnamaíochta, Sóisialta agus Cultúrtha
COISTE CESCNA	Coiste na Náisiún Aontaithe um Chearta Eacnamaíochta, Sóisialta agus Cultúrtha
CNACDM	Coinbhinsiún na Náisiún Aontaithe ar Chearta Daoine faoi Mhíchumas
Coiste NACDM	United Nations Committee on the Rights of Persons with Disabilities
GIR	Grúpa Idir-Rannach

Clár ábhair

Buíochas		3
Réamhrá leis an Dr Niall Muldoon, Ombudsman do Leanaí		4
Roinn 1	Réamhrá	5
	1.1 Maidir leis an Ombudsman do Leanaí	5
	1.2 Réasúnaíocht na Tuarascála seo	5
	1.3 Cuspóir na Tuarascála seo	5
Roinn 2	Cad is Measúnú Riachtanais ann?	7
	2.1 I bPrionsabal	7
	2.2 I gCleachtas	10
Roinn 3	Peirspictíochtaí Leanaí	17
	3.1 Scéal Andrew	17
	3.2 Scéal Lucy	17
	3.3 Scéal Mhichíl	18
	3.4 Scéal Sarah	18
Roinn 4	Cur Chuige Bunaithe ar Chearta Leanaí	19
	4.1 Caighdeáin Ábhartha do Chearta Leanaí	19
	4.2 Cur Chuige Bunaithe ar Chearta Leanaí a Chur i bhFeidhm	22
Roinn 5	Moltaí	26
	5.1 Reachtaíocht	26
	5.2 Comhordú	28
	5.3 Straitéis Náisiúnta agus Acmhainní	29
	5.4 Freagracht	31
	5.5 Bailiú Sonraí	31
	5.6 Ardú Feasachta, Cumarsáid agus Rannpháirtíocht	32

Buíochas

Ba mhaith linn buíochas a ghabháil leis na páistí agus na daoine óga a labhair linn agus a thug cead dúinn a gcuid scéalta a insint, agus do na tuismitheoirí a leanann orthu ag troid ar son an rud ba cheart a bheith ina gceart dá gcuid leanaí.

Ba mhaith linn aitheantas a thabhairt freisin don Roinn Oideachais agus Scileanna (ROS), d'Fheidhmeannas na Seirbhísí Sláinte (FSS), don Chomhairle Náisiúnta um Oideachas Speisialta (CNOS), don tSeirbhís Náisiúnta Síceolaíochta Oideachais (SNSO), don Údarás um Fhaisnéis agus Cáilíocht Sláinte (UFCS), Inclusion Ireland, Aturnaetha KOD Lyons, agus an Dr Conor O'Mahony, an Rapóirtéir Speisialta ar Chosaint Leanaí, as a rannpháirtíocht ar an gceist thábhachtach seo.

Déanaimid an tuarascáil seo a thiomnú do na leanaí atá ag fanacht le measúnú ar a gcuid riachtanas, agus do na tuismitheoirí agus na caomhnóirí a thacaíonn go dícheallach as ceart reachtúil a linbh seirbhísí a fháil a ligfidh dóibh a lánacmhainneacht a bhaint amach.

Réamhrá

leis an Dr Niall Muldoon, Ombudsman do Leanáí

Níl aon tuismitheoir ag súil go mbeidh a leanbh faoi mhíchumas. In a lán cásanna is é an tuismitheoir a thugann faoi deara ar dtús go mb'fhéidir nach bhfuil a leanbh ag sroicheadh a gclocha míle forbartha nó a thugann faoi deara go bhfuil an chuma orthu go bhfuil siad difriúil ar bhealach éigin lena bpiaraí. Nuair a dhéantar an imní neamhshainithe seo a fhíorú, tá sé réasúnta go mbeadh aon tuismitheoir ag súil go mbeidh siad in ann rochtain a fháil ar sheirbhísí, a chuirfidh ar a gcumas an cinneadh ceart a dhéanamh faoi chúram, oideachas agus sláinte a linbh. Fuaireamar amach, áfach, nach amhlaidh atá.

Fuaireamar go leor gearán ó thuismitheoirí driogtha a bhfuil a gcuid leanáí ar liosta feithimh le blianta chun rochtain a fháil ar mheasúnú riachtanas dá leanbh. Fuair a lán daoine amach nuair a dhéantar measúnú ar a leanbh, go mbíonn sé deacair orthu aon cheann nó gach ceann de na seirbhísí a mholtar a fháil chun cabhrú lena leanbh labhairt, bogadh, foghlaim agus fás.

Shocraigh muid an tuarascáil seo a ullmhú agus a fhoilsiú chun léargas a thabhairt ar a mhéid a bhfuil cearta leanáí á n-urramú san earnáil míchumais in Éirinn. Tá sé de cheart ag gach leanbh faoi mhíchumas in Éirinn, faoi Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe um Chearta an Linbh (CNAACL) an leibhéal is airde sláinte agus oideachais a fháil chun a gcumas mar dhaoine a chomhlíonadh. Mar Ombudsman do Leanáí, tá dualgas reachtúil orm chun cearta agus leas leanáí a chur chun cinn, lena n-áirítear leanáí faoi mhíchumas. Ardaíonn an tuarascáil seo imní mhór faoi na sárúithe tromchúiseacha agus leanúnacha ar chearta leanáí faoi mhíchumas sna cúinsí seo.

Cé go bhfuil fócas faoi leith ag an tuarascáil seo, rinneamar anailís leathan ar chearta leanáí i gcomhthéacs an mhíchumais. Is léir go dtugann an creat idirnáisiúnta um chearta leanáí treoir shuntasach don Rialtas maidir leis na bearta ginearálta agus sonracha a chaithfidh sé a ghlacadh chun a chinntiú go ndéantar cearta gach linbh a urramú, a chosaint agus a chomhlíonadh i leith gach linbh atá ina gcónaí in Éirinn. Tá súil againn go leagann an tuarascáil seo béim ar a thábhachtaí atá sé an creat seo a chur i bhfeidhm ar gach cinneadh Rialtais agus/nó Stáit a théann i bhfeidhm ar leanáí, lena n-áirítear leanáí faoi mhíchumas.

Go háirithe, tá an tasc an CNAACL a ionchorprú go hiomlán sa dlí baile, a d'áitigh Coiste CNAACL ar an Stát 'a chur i bhfeidhm' mar ábhar tosaíochta', fós ina thionscadal neamhchríochnaithe, agus ceann a mholfaidh mé go gcuirfeadh an Rialtas seo i gcrích.¹

Dhéanfadh ionchorprú neamhdhleathach d'údaráis phoiblí gníomhú go neamh-chomhoiriúnach le ceanglais chorpraithe CNAACL, ag tabhairt cumhachta do leanáí, do dhaoine óga agus dá n-ionadaithe dul chun cúirte chun a gcearta a fhorfheidhmiú. A athinsint, an Leas-Chéad Aire na hAlban, John Swinney, a rinne urraíocht ar bhille den chineál céanna sa dlínse sin: is é an éifeacht a bheadh leis seo ná 'cearta leanáí a chuimsiú i gcreat na cinnteoireachta' in Éirinn.²

1 "Féach tuilleadh Comhchoiste um Ghnóthaí Leanáí agus Óige, Ráiteas Oscailte ón Ombudsman do Leanáí, an Dr Niall Muldoon, Dé Céadaoin, 20 Samhain 2019

2 Tá sé beartaithe go mbeidh Albain ar an gcéad tír sa RA chun Coinbhinsiún na Náisiún Aontaithe um Chearta an Linbh (CNAACL) a ionchorprú go díreach sa dlí baile (<https://www.gov.scot/news/un-convention-on-the-rianta-an-linbh>)

Roinn 1 Réamhrá

1.1 Maidir leis an Ombudsman do Leanaí

Is comhlacht reachtúil neamhspleách é Oifig an Ombudsman do Leanaí (OOL) a bunaíodh faoin Acht Ombudsman do Leanaí, 2002 (Acht 2002). Faoi Acht 2002, tá dhá chroífhaidhm reachtúla ag an Ombudsman do Leanaí:

- cearta agus leas leanaí a chur chun cinn; agus
- gearáin a rinne leanbh nó thar a cheann a imscrúdú maidir le gníomhartha riaracháin comhlachtaí poiblí, a bhféadfadh drochthionchar a bheith acu ar an leanbh.

Tuairiscíonn an tOmbudsman do Leanaí go díreach leis an Oireachtas maidir le feidhmiú na bhfeidhmeanna reachtúla seo.

1.2 Réasúnaíocht na Tuarascála seo

Idir 2014 agus 2016, fuair an OOL 34 gearán ó thuismitheoirí maidir le rochtain a linbh ar Mheasúnú Reachtúil ar Riachtanas (MRR). Idir 2017 agus 2019, mhéadaigh líon na ngearán a fuarthas ar an gceist seo go 95. Bhain thuismitheoirí a n-imní faoin drochthionchar a d'fhéadfadh a bheith ag moill ar rochtain ar MRR ar fhorbairt a linbh.

Dúirt roinnt thuismitheoirí linn gur fhan a bpáiste roinnt blianta chun rochtain a fháil ar MRR trí sheirbhísí luath-idirghabhála (do leanaí 0-5 bliana d'aois), áfach, go raibh a leanbh imithe in aois agus iad ar an liosta feithimh seo. Ansin cuireadh a leanbh ag bun liosta feithimh nua MRR do leanaí in aois scoile. Chuir sé seo tuilleadh le moill a bpáiste ar rochtain ar mheasúnú ar a riachtanais.

Agus é feasach ar an ngá le hidirghabháil luath i leith leanaí faoi mhíchumas, chuaigh an OOL i dteagmháil le FSS agus le páirtithe leasmhara eile d'fhonn tuiscint iomlán a fháil ar an gceist seo.

Mar thoradh ar an gcaidreamh seo, tháinig muid ar an gconclúid gur bhain príomhchúis na moille le rochtain ar MRR le neamhdhóthanacht acmhainní a leithdháileadh chun freastal ar an éileamh ar MRR i réimsí FSS go háirithe.

Ó tharla go bhfuil leithdháileadh acmhainní lasmuigh de shainchúram reachtúil gearán OOL, níorbh fhéidir linn dul ar aghaidh chuig imscrúdú ar na gearáin seo. Tá imní mhór orainn, áfach, faoin drochthionchar a d'fhéadfadh a bheith ar leanaí mar thoradh ar na moilleanna seo.

1.3 Cuspóir na Tuarascála seo

Faoi Alt 7 d'Acht 2002, tá dualgas reachtúil ar an Ombudsman do Leanaí cearta agus leas leanaí a chur chun cinn.³

Príomhchuspóir de Phlean Straitéiseach OOL 2019 - 2021 is ea tionchar a imirt ar athrú dearfach do leanaí, agus oibriú dá réir i dtreo réadú forásach ar chearta grúpaí leanaí

³ Féach freisin CNAEL Trácht ginearálta Uimh. 2 (2002): Ról institiúidí neamhspleácha náisiúnta um chearta an duine i gcur chun cinn agus i gcosaint chearta an linbh; Trácht Ginearálta CNAEL Uimh. 15 (2013) ar chearta an linbh

leochaileacha, lena n-áirítear iad siúd faoi mhíchumas.

Dá réir sin, chuireamar an tuarascáil seo ar fáil chun:

- feacht a mhúscailt faoin tionchar diúltach a bhíonn ag leanaí ar dheacrachtaí a bhaineann le measúnú ar a gcuid riachtanas ar leanaí; agus
- aird a tharraingt ar an gcaoi a gcuireann na deacrachtaí seo bacainní ar an gcaoi a dtaitníonn leanaí lena gcearta agus, dá bhrí sin, is ceist maidir le cearta leanaí iad.

Leagtar amach sa tuarascáil seo na dúshláin a bhíonn ag leanaí a d'fhéadfadh a bheith faoi mhíchumas agus a éilíonn measúnú ar a gcuid riachtanas, agus moltar bearta a chreidimid ba cheart a dhéanamh chun aghaidh a thabhairt ar na dúshláin seo ar bhealach leanbh-lárnach, bunaithe ar chearta.

Roinn 2 Cad is Measúnú Riachtanais ann?

2.1 I bPrionsabal

Fráma

I Meán Fómhair 2004, sheol an Rialtas an Straitéis Náisiúnta Míchumais (SNM) agus é mar aidhm fhoriomlán tacú le rannpháirtíocht chomhionann daoine faoi mhíchumas sa tsochaí.⁴ Ag an am sin, bhí easpa aonfhoirmeachta i soláthar seirbhísí míchumais go náisiúnta. Forbraíodh cineálacha cur chuige neamhréireacha bunaithe ar shuíomh geografach, an cineál seirbhíse (reachtúil nó neamhreachtúil), agus an cineál míchumais.⁵ Samhlaíodh é go dtiocfadh athchumrú cothromasach ar sheirbhísí míchumais a sholáthraíonn na boird sláinte ag an am (FSS anois) agus roinnt comhlachtaí deonacha/neamhreachtúla as an SNM.

Bhí an tAcht um Míchumas, 2005 (Acht 2005) agus a mhacasamhail, an tAcht um Oideachas do Dhaoine le Riachtanais Oideachais Speisialta, 2004 (Acht EPSEN) ina ngnéithe lárnacha den SNM.

Rinne Acht 2005 foráil do MRR d'fhonn na seirbhísí sláinte nó oideachais a theastaíonn ó dhuine faoi mhíchumas a chinneadh. Shainigh sé meicníocht MRR agus a raon feidhme.

Rinne an tAcht EPSEN foráil do mheasúnú ar riachtanais speisialta oideachais ionas go bhféadfaí foráil bhreise a dhéanamh do leanbh le riachtanais den sórt sin a oideachas i dtimpeallacht chuimsitheach.⁶

Faoi mhí na Nollag 2007, bhí tús curtha go hiomlán le hAcht 2005 maidir le daoine faoi 5 bliana d'aois. Ní dhearnadh ailt 3 - 13 den Acht EPSEN, a bhaineann le measúnú ar riachtanais speisialta oideachais chun plean oideachais linbh a chur chun cinn. cuireadh tús leis. Tá sé seo suntasach toisc gur dréachtaíodh Acht 2005 agus Acht EPSEN chun oibriú i gcomhpháirt lena chéile.⁷

Sainmhíniú ar MRR

Faoi Acht 2005, is é an MRR measúnú a dhéanann nó a shocraíonn FSS chun na seirbhísí sláinte nó oideachais a theastaíonn ó dhuine faoi mhíchumas a chinneadh.⁸

Seachas measúnú ar riachtanais an linbh nó an duine óig, is measúnú é ar an ngá atá le seirbhísí don leanbh nó don duine óg sin.

Sainmhínítear 'míchumas' mar shrian shubstaintiúil ar chumas an duine gairm, gnó nó slí bheatha a sheoladh sa Stát, nó páirt a ghlacadh sa saol sóisialta nó cultúrtha sa Stát, mar gheall ar fhisiciúil, chéadfach, mheabhrach mharthanach. sláinte nó lagú intleachtúil.⁹ Agus an bhéim aige ar tháirgiúlacht agus ar rannpháirtíocht, tá an sainmhíniú seo dírithe ar an duine fásta seachas ar an leanbh.

4 dTreo Doiciméad Straitéiseach 2016, an Straitéis Náisiúnta Míchumais, Fís, Misean & Cuspóirí Straitéiseacha (Alt 33.2, leathanach 66), Aibreán 2009

5 An tÚdarás Náisiúnta Míchumais, Seirbhísí Míchumais Leanaí in Éirinn (2015) ag Ich. 9

6 Roinn 2 den Acht EPSEN

7 I dTreo Doiciméad Straitéiseach 2016, an Straitéis Náisiúnta Míchumais, Fís, Misean & Cuspóirí Straitéiseacha (Alt 33.2, leathanach 66), Aibreán 2009

8 Alt 7 d'Acht 2005. Mar sin féin, i CM (A Minor) v. FSS [2020] IEHC 406, mheas Barr J go ndéantar foráil i ndáiríre faoi aon s. 8 (9) d'Acht 2005, ní s. 7 den chéanna (para. 105).

9 Ailt 2 & 7 (2) d'Acht 2005

Incháilitheacht

Is féidir le duine óg 16 nó 17 bliana d'aois iarratas a dhéanamh ar a MRR féin,¹⁰ ar shlí eile féadfaidh tuismitheoir, caomhnóir dlíthiúil nó abhcóide pearsanta (an t-iarratasóir) iarratas a dhéanamh thar ceann linbh.¹¹ D'fhonn a mheas, an leanbh ní foláir gur rugadh é tar éis an 1 Meitheamh 2002.¹² Ó mhí an Mheithimh 2020, tá gach leanbh incháilithe le haghaidh measúnaithe.

Glacadh

Caithfidh FSS a admháil go bhfuarthas an t-iarratas MRR laistigh de 14 lá agus dáta a shonrú, a luaithe is féidir, ar a dtosóidh an MRR.¹³ Caithfear an MRR a thosú laistigh de thrí mhí ó dháta an iarratais agus ní mór é a chomhlánú gan mhoill mhíchúí.¹⁴ Caithfear é a dhéanamh de réir na gcaighdeán arna gcinneadh ag ÚFCS.¹⁵ Go suntasach, caithfear an MRR a chur i gcrích gan aird a thabhairt ar an gcostas, nó an cumas chun seirbhís ar bith a shainaithníonn an MRR a sholáthar chun freastal ar riachtanais an linbh lena mbaineann.¹⁶

Nós Imeachta

Stiúrann agus ullmhaíonn Oifigeach Measúnaithe neamhspleách tuarascáil le torthaí an MRR. Leagtar amach sa Tuarascáil Mheasúnaithe a chuid torthaí maidir le cibé an bhfuil an leanbh faoi mhíchumas agus, más infheidhme: (i) ráiteas faoi chineál agus méid an mhíchumais; (ii) ráiteas faoi na riachtanais sláinte agus oideachais (más ann) a chuireann an míchumas ar an leanbh; (iii) ráiteas faoi na seirbhísí a mheastar a bheith oiriúnach chun freastal ar riachtanais an linbh agus an tréimhse ama a theastaíonn go hidéalach ón Oifigeach Measúnaithe chun na seirbhísí sin a sholáthar agus in ord na forála sin; agus (iv) ráiteas faoin tréimhse ar cheart athbhreithniú a dhéanamh ar an MRR.¹⁷

Riachtanais Speisialta Oideachais

Samhlaíodh, nuair a d'aithin an AON an gá le seirbhís oideachais a sholáthar don leanbh, go ndéanfadh an tOifigeach Measúnaithe an t-ábhar (1) a tharchur chuig príomhoide scoil an linbh agus go nglacfadh an príomhoide cibé bearta is féidir

indéanta chun freastal ar riachtanais oideachais an mhic léinn lena mbaineann, nó (2) le haghaidh measúnaithe ar riachtanais oideachais speisialta.¹⁸ Mar sin féin, ní rogha é (2) ós rud é nár cuireadh tús leis na hailt ábhartha den Acht EPSN.¹⁹

10 Alt 23 den Acht um Chionta Neamh-Mharfacha in aghaidh an Duine 1997

11 Alt 9 (1) d'Acht 2005

12 Cuireadh tús le Cuid 2 'Measúnú ar Riachtanas, Ráitis Seirbhíse agus Sásamh' d'Acht 2005 an 1 Meitheamh 2007. Samhlaíodh i dtosach nach mbeadh feidhm ag Cuid 2 ach maidir le leanaí faoi bhun cúig bliana, áfach, i gcás H.S.E. v. Dykes [2009] Leathnaigh IEHC 540 an aicme daoine chuig gach leanbh a rugadh tar éis an 1 Meitheamh 2002.

13 Rialacháin 6 & 9 de na Rialacháin um Míchumas (Measúnú Riachtanas, Ráitis Seirbhíse agus Sásamh) 2007 ('Rialacháin 2007')

14 Alt 9 (5) d'Acht 2005

15 Rialachán 15 & 16 de Rialacháin 2007; Caighdeán ÚFCS um Measúnú Riachtanais, Bealtaine 2007

16 Ailt 8 (5) & 10 d'Acht 2005

17 Alt 8 (5) d'Acht 2005

18 Alt 8 (9) d'Acht 2005

19 Ailt 3 agus 4 den Acht EPSN, a bhaineann le measúnú ar riachtanais oideachais speisialta; I dtreo Doiciméad Straitéiseach 2016, an Straitéis Náisiúnta Míchumais, Fís, Misean & Cuspóirí Straitéiseacha (Alt 33.2, leathanach 66), Aibreán 2009. Chuir an CNOS in iúl don OOL go ndéanann an CNOS, i gcás linbh nach bhfuil ar scoil fós, socrú chuige seo measúnú.

Ráiteas Seirbhíse

Nuair a chinntear go bhfuil an leanbh faoi mhíchumas agus go bhfuil soláthar seirbhísí sláinte oiriúnach, seoltar an Tuarascáil Mheasúnaithe chuig Oifigeach Idirchaidrimh a ullmhaíonn Ráiteas Seirbhíse.²⁰ Ní mór an Ráiteas seo a chomhlánú laistigh de mhí.²¹

Caithfidh an Ráiteas Seirbhíse (a) na seirbhísí sláinte a chuirfear ar fáil don leanbh a shonrú; (b) an áit/na háiteanna ina gcuirfear an tseirbhís sláinte ar fáil; (c) an fráma ama chun an tseirbhís sláinte a sholáthar; (d) an dáta a thiocfaidh an Ráiteas Seirbhíse i bhfeidhm; (e) an dáta le haghaidh athbhreithniú ar sholáthar seirbhísí a shonraítear sa Ráiteas Seirbhíse; agus (f) aon fhaisnéis eile a mheasann an tOifigeach Idirchaidrimh a bheith iomchuí.²²

Caithfear an Ráiteas Seirbhíse comhlánaithe a thabhairt don iarratasóir, do FSS, agus, más iomchuí, don CNOS agus do cheann an tsoláthraí seirbhíse oideachais lena mbaíneann, gan aon mhoill mhíchuí.²³ Caithfidh an tOifigeach Idirchaidrimh cuireadh a thabhairt don iarratasóir teacht le chéile chun athbhreithniú a dhéanamh

soláthar seirbhísí a shonraítear sa Ráiteas Seirbhíse agus caithfidh sé socrú a dhéanamh chun na seirbhísí a sheachadadh ag an am agus ar an mbealach a leagtar amach.²⁴ Ní mór an Ráiteas Seirbhíse a athbhreithniú tráth nach déanaí ná 12 mhí tar éis é a dhréachtú, a athbhreithniú nó a leasú go deireanach.²⁵

Athbhreithniú

Féadfaidh iarratasóir gearán a dhéanamh le FSS maidir le (a) cinneadh nach bhfuil an leanbh faoi mhíchumas; (b) nár cuireadh tús leis an MRR laistigh de thrí mhí nó nár críochnaíodh é gan mhoill mhíchuí; (c) nár seoladh an MRR ar bhealach a chomhlíonann na caighdeáin arna gcinneadh ag comhlacht an chaighdeáin; (d) ábhar an Ráitis Seirbhíse; nó (e) gur mhainnigh FSS nó an soláthraí seirbhíse oideachais seirbhís a shonraítear sa Ráiteas Seirbhíse a sholáthar, nó a sholáthar go hiomlán. Caithfidh FSS an gearán a tharchur chuig Oifigeach Gearán laistigh de 10 lá. Má tá an tOifigeach Gearán den tuairim go bhfuil réiteach neamhfhoirmiúil mí-oiriúnach, imscrúdóidh sé/sí an gearán agus ullmhóidh sé tuarascáil ag leagan amach a thorthaí agus a mholtaí.²⁶

Féadfaidh gearánach, laistigh de shé seachtaine tar éis tuarascáil an Oifigh Gearán a fháil, achomharc a dhéanamh ar chinneadh nó ar mholadh ón Oifigeach Gearán, nó mura gcuireann an FSS nó an soláthraí seirbhíse oideachais moladh ón Oifigeach Gearán i bhfeidhm, chuig an Oifigeach Achomhairc Míchumais. ag an Roinn Sláinte.²⁷ Féadfaidh gearánach nó Oifigeach Achomhairc Míchumais iarratas a dhéanamh chuig an gCúirt Chuarda ar ordú forfheidhmithe trí mhí tar éis moladh an Oifigh Gearán nó an Oifigh Achomhairc Míchumais a chur i bhfeidhm.²⁸ Achomharc chun na hArd-Chúirte. ní féidir é a dhéanamh ach ar phointe dlí.²⁹

20 Alt 11 (2) d'Acht 2005

21 Rialachán 19 de Rialacháin 2007

22 Rialachán 18 de Rialacháin 2007

23 Alt 11 (8) d'Acht 2005

24 Ailt 11 (11) & (12) d'Acht 2005

25 Rialachán 22 de Rialacháin 2007

26 Alt 15 d'Acht 2005

27 Alt 18 d'Acht 2005

28 Alt 22 d'Acht 2005. De réir FSS, go dtí seo, ní dhearna an tOifigeach Achomhairc Míchumais iarratas riamh chuig an gCúirt Chuarda ar ordú forfheidhmithe.

29 Alt 20 d'Acht 2005

2.2 I gCleachtas

De réir FSS, dearadh an MRR chun a chinneadh an bhfuil leanbh faoi mhíchumas nó nach bhfuil, agus cineál agus méid an mhíchumais sin. Chuir FSS in iúl don OOL gur chóir go mbeadh Tuarascáil Mheasúnaithe mar thoradh ar an MRR a liostaíonn na seirbhísí a theastaíonn ó leanbh faoi mhíchumas, agus Ráiteas Seirbhíse a liostaíonn na seirbhísí, ar féidir leis an Stát a sholáthar.

Go praiticiúil, chuir neamhdhóthanacht acmhainní a leithdháileadh chun freastal ar an éileamh ar MRR bac ar éifeachtacht mheicníocht Acht 2005. Tá sé seo le feiceáil i (i) i gcinneadh an Rialtais achtachán na n-alt ábhartha den Acht EPSEN a chur siar,

(ii) líon íseal na n-iarratas a próiseáladh, (iii) an easpa comhsheasmhachta ar fud Eagraíochtaí Cúram Sláinte Pobail FSS áitiúla,³⁰ agus (iv) an marbhántacht sa phróiseas athbhreithnithe.

Ina theannta sin, tá beartas an Rialtais tagtha chun cinn sa réimse seo agus cheistigh go leor páirtithe leasmhara an bhfuil meicníocht Acht 2005 fós oiriúnach don fheidhm.

(i) An tAcht EPSEN

Faoin SNM, beartaíodh go gclúdódh Acht 2005 measúnuithe ar riachtanais sláinte agus go gclúdódh EPSEN measúnuithe ar riachtanais speisialta oideachais. Ina theannta sin, cuireadh in iúl don OOL gurbh é an rún reachtach bunaidh go n-oibreodh Acht 2005 maidir le leanaí suas go haois scoile (0-5 bliana d'aois) agus go nglacfadh Acht EPSEN seilbh air maidir le soláthar oideachais speisialta uair amháin shroich leanbh aois tosaigh na scoile.

In 2008, mar gheall ar shrianta airgeadais, chuir an Rialtas siar achtachán na n-alt ábhartha den Acht EPSEN.³¹ Níor tugadh na hailt seo i bhfeidhm riamh.³²

Cé go bhfuil roinnt fianaise ann go ndéantar measúnuithe den sórt sin ar bhonn ad hoc, ag úsáid uaireanta a shannann an tSeirbhís Náisiúnta Síceolaíochta Oideachais (SNSO) don scoil áirithe, níl aon scéim mheasúnaithe reachtúil ann do riachtanais speisialta oideachais i bhfeidhm, níl aon amlínte laistigh de nach mór measúnú den sórt sin a dhéanamh, agus gan aon mheicníocht chun gearán a dhéanamh faoi easpa measúnaithe den sórt sin.³³ In éagmais nós imeachta faoin Acht EPSEN, tá mic léinn a dteastaíonn measúnacht ar a riachtanais speisialta oideachais ag déanamh iarratais ar MRR faoi Acht

30 Feidhmíonn Eagraíocht Cúraim Sláinte Pobail trí 10 líonra cúraim phríomhúil ar an meán. Tá daonra gach CHO idir thart ar 350,000 - 700,000 duine.

31 An Roinn Sláinte agus Leanáí, Plean Earnála faoin Acht um Míchumas 2005: Tuarascáil ar Dhul Chun Cinn Athbhreithniú Bhliain 3 (2009) ag 2. Ní raibh an Roinn Oideachais ar cheann de na sé roinn a raibh orthu plean earnála a mholadh nuair a tugadh Acht 2005 isteach. Léarscáileanna a bhí sna pleananna earnála seo maidir leis an gcaoi a gcuirfeadh gach roinn Acht 2005 i bhfeidhm, a bhaineann go sonrach lena bhfeidhmeanna.

32 Áitíonn an CNOS gur lean an Rialtas, ó 2008, ag tabhairt tosaíochta d'infheistíocht in acmhainní oideachais do scoileanna chun tacú le mic léinn a bhfuil riachtanais speisialta oideachais acu. Deir siad gur mhéadaigh an cait-eachas ar thacaíochtaí oideachais speisialta scoile ó € 900m in 2008 (Páipéar Comhairle Beartais NCSE uimhir 4: Bealtaine 2013) go € 1.9bn (in aghaidh an Aire Oideachais agus Scileanna mar fhreagra ar uimhreacha PQ 224, 225, 226, 228 & 229 an 17.12.2019), agus gur chuir an tAire Oideachais agus Scileanna in 2017 deireadh leis an gceanglas go mbeadh diagnóis fhoirmiúil ag mac léinn sula mbeadh sé in ann rochtain a fháil ar thacaíocht teagaisc acmhainní.

33 Chuir SNSO in iúl don OOL go soláthraíonn sé tacaíocht shuntasach freisin trína gcuid oibre Tacaíochta agus Forbartha chun acmhainn scoile a thógáil chun tacú le folláine, agus forbairt acadúil, shóisialta agus mhothúcháin na mac léinn go léir, lena n-áirítear iad siúd a bhfuil riachtanais níos casta acu. Deir siad nach bhfuil gá le diagnóis fhoirmiúil a thuilleadh laistigh den chóras oideachais chun rochtain a fháil ar thacaíocht Múinteoirí Oideachais Speisialta, rochtain ar an scéim Cóiríocht Réasúnta i Scrúduithe Teastais (CRST) nó rochtain ar dhíolúine Éireannach. Deir siad freisin gur bhog an córas go córas bunaithe ar riachtanais seachas córas atá bunaithe ar dhiagnóis agus go bhfuil sé ag bogadh sa treo sin maidir le tacaíocht Cúntóirí Riachtanas Speisialta a sholáthar, agus an bhéim anois ar chuimsiú agus rannpháirtíocht.

2005. Cuireann sé seo tuilleadh brú ar mheicníocht Acht 2005.³⁴

(ii) Líon na nIarratas

Chuir FSS in iúl don OOL go bhfuil méadú suntasach tagtha ar líon na n-iarratas ar MRR le 10 mbliana anuas, ag dul thar acmhainn na seirbhísí chun an t-éileamh seo a chomhlíonadh. Go deimhin, tá méadú seasta tagtha ar líon na n-iarratas ar AONanna le 11 bliana anuas, ó 1138 iarratas i 2007³⁵ go 5060 in 2018.³⁶ De ghnáth ní chomhlíonann FSS na frámaí ama reachtúla chun MRR a chríochnú. In 2018, ba é líon na measúnuithe a cuireadh i gcrích in am ná 8.8%. Thug Pleananna Seirbhíse Náisiúnta FSS do 2019 agus 2020 toradh réamh-mheasta de 9% de MRR a cuireadh i gcrích laistigh de na frámaí ama dá bhforáiltear i Rialacháin 2007.³⁷

(ii) Easpa Comhsheasmhachta

Ag teacht le méadú ar líon na n-iarratas, tá difríochtaí tagtha chun cinn idir ECSP maidir le líon na n-iarratas a fuarthas, Tuarascálacha Measúnaithe a cuireadh i gcrích, agus Ráitis Seirbhíse tugtha chun críche. Léiríonn sé seo easpa comhtháthaithe agus comhsheasmhachta sa chur chuige i leith MRR ar fud, agus laistigh de ECSP.³⁸

Foráiltear le hAcht 2005 gur chóir gach MRR a dhéanamh de réir caighdeán áirithe agus féadfar gearán a dhéanamh mura ndéantar measúnú de réir na gcaighdeán sin.³⁹

I mBealtaine 2007, ghlac Bord an HIQA.⁴⁰ Eatramhach na Caighdeáin um Measúnú Riachtanais. De réir na ngeallsealbhóirí, tá na caighdeáin seo as dáta agus ró-ghinearálta le húsáid i gcleachtas.⁴¹ Go deimhin, chuir HIQA in iúl don OOL go raibh na Caighdeáin ag teastáil a nuashonrú de réir a mhodheolaíochta reatha. De réir HIQA, tá na caighdeáin reatha míchruinn ó thaobh fíricí de, ach ní féidir iad a scor gan caighdeáin nua a fhorbairt chun iad a athsholáthar.

Chuir HIQA in iúl don OOL go bhfuil gá le tacar nua caighdeán náisiúnta chun creat uileghabhálach de phrionsabail ardleibhéil a chruthú trínar féidir cúram iarbhír a thomhas go comhsheasmhach i gcoinne an chúraim is fearr. Tuigtear go bhfuil togra le haghaidh tá nuashonrú ar Chaighdeáin 2007 maidir le Measúnú Riachtanais do Dhaoine faoi Mhíchumas le breithniú ag Grúpa Comhairleach Cláir HIQA i Meán Fómhair 2020. De réir HIQA, dhéanfaí aon nuashonrú ar na Caighdeáin Náisiúnta um Measúnú Riachtanais i gcomhthéacs na hoibre atá idir lámha chun tacar Caighdeán Náisiúnta Uileghabhálach a fhorbairt do Chúram agus Tacaíocht do Leanaí a úsáideann Seirbhísí Sláinte agus Cúraim Shóisialaigh. Chuir HIQA in iúl don OOL cé go dtabharfaidh Caighdeáin Náisiúnta athbhreithnithe soiléireacht agus caighdeánú don phróiseas measúnaithe, ní thapóidís

34 cuimsiú na hÉireann, Aighneacht chuig Comhchoiste an Oireachtais um Cheartas, Cosaint agus Comhionannas maidir leis an Oibriocht

35 Díospóireacht Dáil Éireann: Soláthar Seirbhísí Tacaíochta Míchumais: Ceisteanna, Iml. 984 Uimh. 5 (2 Iúil 2019)

36 Tuarascáil Ráithiúil FSS ó 2018

37 Feidhmeannach na Seirbhíse Sláinte, Plean Seirbhíse Náisiúnta 2019 ag Ich. 129 agus Plean Seirbhíse Náisiúnta 2020 ag Ich.126

38 Comhchoiste an Oireachtais ar Shláinte, Nósanna Imeachta Oibriúcháin Nua chun Measúnú Riachtanais (Eanáir 2019) ag 9

39 Comhchoiste an Oireachtais ar Shláinte, Nósanna Imeachta Oibriúcháin Nua chun Measúnú Riachtanais (Eanáir 2019) ag 9

40 Alt 8 (1) (m) den Acht Sláinte 2007

41 An tÚdarás Náisiúnta Míchumais, Tuarascáil ar an gCleachtas um Measúnú Riachtanais faoi Chuid 2 den Acht um Míchumas 2005 (2011) ag Ich. 66. Mar shampla, deir na caighdeáin seo go mbeidh feidhm ag Acht 2005 maidir le daoine fásta tráth nach déanaí ná 2011, áfach, mar is léir anois, ní tharlóidh sé sin go Meitheamh 2020. Deir siad go mbeidh measúnuithe riachtanais ar fáil faoi EPSEN faoi 2010 ach go mbeidh faoi láthair níl aon rún dealraitheach EPSEN a chur i bhfeidhm.

teidlíocht ar na seirbhísí a shaináithnítear mar chuid den phróiseas measúnaithe ná ní thabharfadh siad aghaidh ar shaincheisteanna acmhainní laistigh de na réimsí ECSP aonair.⁴² den Acht um Míchumas 2005 (2015) ag 7 agus ón Údarás Náisiúnta Míchumais, Tuarascáil ar an gCleachtas um Measúnú Riachtanais faoi Chuid 2 den Acht um Míchumas 2005 (2011) ag lch. 79.

Similarly, in order to create a more uniform approach to AONs, the HSE has proposed a new Standard Operating Procedure (SOP). The SOP provides a standardised procedure for Ar an gcaoi chéanna, d'fhonn cur chuige níos aonfhoirmí a chruthú i leith AONanna, tá Nós Imeachta Oibriúcháin Caighdeánach (IOC) nua beartaithe ag FSS. Soláthraíonn an IOC nós imeachta caighdeánaithe d'fhoirmeacha iarratais, Tuarascálacha Measúnaithe, Ráitis Seirbhíse, foirmeacha toilithe agus do bhainistíocht fhoriomlán an phróisis MRR Tá sé de fhreagracht ar an bhFoireann Náisiúnta Leanáí agus Teaghlaigh Míchumais (Foireann Míchumais) an nós imeachta seo a athbhreithniú ar bhonn rialta agus é a nuashonrú de réir mar is gá, ag féachaint do thuairimí agus d'aighneachtaí réimsí ECSP.

Faoi láthair tá sé mhí ag Oifigeach Measúnaithe chun an MRR a chríochnú agus an Tuarascáil Mheasúnaithe a scríobh. Foinn IOC nua, caithfear an scagadh tosaigh a dhéanamh laistigh de thrí mhí ón iarratas a fháil. Má aimsíonn an tOifigeach Measúnaithe go bhfuil an leanbh faoi mhíchumas, atreorófar an leanbh chuig an tSeirbhís Míchumais Líonra Leanáí

'réamh-mheasúnú foirne'. Mura bhfuil an tOifigeach Measúnaithe cinnte an bhfuil an leanbh faoi mhíchumas, pléifear an t-iarratas ag an bhFóram Comhtháite um Sheirbhísí Leanáí. In imthosca eisceachtúla, féadfaidh an tOifigeach Measúnaithe aontú bualadh leis an iarratasóir.⁴³

Má chinneann an tOifigeach Measúnaithe nach bhfuil an leanbh faoi mhíchumas, ba chóir comhairle a thabhairt dá lucht cúraim, i litir a ghabhann leis, maidir le conas rochtain a fháil ar sheirbhísí chun freastal ar riachtanais an linbh. Mar sin féin, ní féidir leis an Tuarascáil Mheasúnaithe féin aon riachtanais áirithe sláinte nó oideachais a shaináithint.⁴⁴

Tá imní curtha in iúl ag roinnt cleachtóirí agus tuismitheoirí faoinn IOC nua, ag áitiú go gcuirfeadh an scagadh tosaigh measúnú linbh trí mhí ar ais, agus nach mbeidh an measúnú féin chomh críochnúil, i bhfianaise an tsriain ama 90 nóiméad a chuirtear ar chliniceoirí. Ligeann an córas atá beartaithe, áfach, measúnú diagnóiseach iomlán a dhéanamh, a thabharfadh bealach don pháiste rochtain a fháil ar sheirbhísí laistigh de chumraíocht reatha an chórais. Bhí an IOC nua faoi réir athbhreithnithe ag an gComhchoiste Oireachtais ar Shláinte i mí an Mheithimh 2018.⁴⁵ Ina thuarascáil, thug Comhchoiste an Oireachtais ar Shláinte faoi deara go bhfuil 'diagnóis luath, gníomh luath agus cóireáil luath ríthábhachtach do thorthaí dearfacha' agus go raibh sé riachtanach gur soláthraíodh measúnuithe san 'fhuinneog órga deise', tréimhse chriticiúil d'fhorbairt linbh le linn na mblianta réamhscoile agus luathscoile.

42 Feidhmeannach na Seirbhíse Sláinte, Nós Imeachta Caighdeánach Oibriúcháin V2 (2019) ag mír. 7.2.6.k, 7.2.8.a & 7.2.9.j 41 An tÚdarás Náisiúnta Míchumais, Tuarascáil ar an gCleachtas um Measúnú Riachtanais faoi Chuid 2 den Acht um Míchumas 2005 (2011) ag lch. 66. Mar shampla, deir na caighdeáin seo go mbeidh feidhm ag Acht 2005 maidir le daoine fásta tráth nach déanaí ná 2011, áfach, mar is léir anois, ní tharlóidh sé sin go Meitheamh 2020. Deir siad go mbeidh measúnuithe riachtanas ar fáil faoi EPSEN faoi 2010 ach go mbeidh faoi láthair níl aon rún dealraitheach EPSEN a chur i bhfeidhm.

43 Ibid ag para. 7.2.4.e

44 Ibid ag para. 7.5.1.b

45 Comhchoiste an Oireachtais ar Shláinte, Nós Imeachta Oibriúcháin Caighdeánach Nua chun Riachtanas a Mheas faoin Acht um Míchumas 2005: Plé (27 Meitheamh 2018)

Ina theannta sin, dúirt sé go mbeadh drochthionchar ag an leanbh ar mhainneachtain seirbhísí a sholáthar ag an bpointe seo.

Tháinig sé ar an gconclúid nach ndéantar foráil éifeachtach sa phróiseas reatha MRR d'idirghabháil luath.⁴⁶ Ina thuarascáil, mhol Comhchoiste an Oireachtais um Shláinte:

1. Molann an Coiste, cé go n-aithníonn sé na buntáistí a bhaineann le luath-idirghabháil, go leithdháileann an Rialtas dóthain acmhainní chun tacú leis an gclár seo. Aithníonn an Coiste freisin na buntáistí sochaíocha agus airgeadais a bhaineann le luath-idirghabháil chomh maith leis na torthaí dearfacha forbartha féideartha do leanaí le riachtanais bhreise.
2. Molann an Coiste go léireodh beartas FSS an tábhacht a bhaineann le hidirghabháil luath. Creideann an Coiste go bhfuil idirghabháil luath an-luachmhar don phróiseas Measúnú Riachtanais agus dá bhrí sin, ba cheart go dtacódh a nósanna imeachta agus a leithdháileadh acmhainní le luath-idirghabháil. Faoi láthair ní dhéantar foráil éifeachtach sa phróiseas MRR d'idirghabháil luath.
3. Molann an Coiste go ndéanfaí machnamh breise ar dhréachtú na Foirme Caighdeánach um Fhaisnéis Bhreise.⁴⁷ Tugann an Coiste dá aire imní na ngeallsealbhóirí maidir le cumas próiseas den sórt sin a chinneadh go leordhóthanach an bhfuil leanbh faoi mhíchumas nó nach bhfuil. Tugann an Coiste dá aire freisin na hábhair imní atá ag tuismitheoirí maidir le castacht na foirme. Molann an Coiste go rachadh FSS i gcomhairle le teiripeoirí líne tosaigh agus le tuismitheoirí chun an t-ábhar a phlé tuilleadh.
4. Molann an Coiste nach mbainfear úsáid as an Nós Imeachta Caighdeánach Oibriúcháin nua sula ndéantar comhairliúchán le teiripeoirí líne tosaigh agus tuismitheoirí. Ba cheart go mbeadh díospóireachtaí maidir le hábhair imní shonracha geallsealbhóirí i gceist le próiseas comhairliúcháin den sórt sin chomh maith le gach páirtí a chur ar an eolas faoi na riachtanais agus an tsonraíocht don IOC nua. Fáiltíonn an Coiste roimh thiomantas FSS dul i dteagmháil le hoifigigh mheasúnaithe agus treoir a thabhairt gur chóir go mbeadh an próiseas MRR reatha in úsáid. Tá imní ar an gCoiste, áfach, nach bhfuil cumarsáid idir FSS agus oifigigh mheasúnaithe éifeachtach faoi láthair.
5. Molann an Coiste go ndéanfadh FSS machnamh breise ar fhianaise na ngeallsealbhóirí agus a n-imní maidir leis an Réamh-Mheasúnú Foirne. Tá imní ar an gCoiste nach dtugann an Measúnú beartaithe tosaíocht do leas an linbh agus go bhféadfadh sé moill a chur ar rochtain ar sheirbhísí. Molann an Coiste tuilleadh comhairliúcháin idir FSS, grúpaí tuismitheoirí abhcóide agus na teiripeoirí.
6. Molann an Coiste plé leanúnach idir FSS, tuismitheoirí agus teiripeoirí líne tosaigh maidir leis an bpróiseas Measúnaithe Riachtanais. Creideann an Coiste go háirithe go bhfuil taithí agus léargas na dteiripeoirí agus

46 An Comhchoiste um Shláinte, Nósanna Imeachta Oibriúcháin Nua chun Measúnú Riachtanais (Eanáir 2019) ag 1, 2, 11, 16 & 17

47 De réir FSS, rinne grúpa cliniceoirí idirdhisciplíneach athbhreithniú ar an bhfoirm seo go luath in 2019.

na dtuismitheoirí luachmhar agus gur cheart iad a úsáid i ndruchtú an phróisis MRR. Creideann an Coiste go bhfuil cur chuige comhsheasmhach i leith phróiseas MRR ríthábhachtach ach molann sé gurb é toradh an phróisis ná soláthar luath-dhiagnóis, luath-idirghabhála agus luathchóireála.

7. Molann an Coiste bunachar sonraí lárnach a bhunú de shonraí Measúnú Riachtanais atá inrochtana ag gach teiripeoir, cliniceoir agus riarthóir a bhfuil baint acu le MRR. Ba cheart go gceadódh bunachar sonraí den sórt sin rochtain ar fhaisnéis i bhfíor-am agus cuidiú leis an bpróiseas Measúnú Riachtanais a bhrostú.
8. Tá imní mhór ar an gCoiste maidir leis na liostaí feithimh reatha ar an bpróiseas Measúnaithe Riachtanais. Tá an Coiste den tuairim go gcaithfear an méid seo a leanas a bhaint amach gan mhoill chun aghaidh a thabhairt ar na liostaí feithimh seo:
 - i) athchumrú CHOanna;
 - (ii) teiripeoirí breise a earcú le haghaidh Foirne Míchumais; agus
 - (iii) acmhainní leordhóthanacha a sholáthar do Fhoirne Míchumais.
9. Molann an Coiste go ndéanfaí an próiseas earcaíochta chun baill foirne a fhostú a athchóiriú chun córas níos tapa agus níos éifeachtaí a chinntiú.
10. Molann an Coiste líon leordhóthanach teiripeoirí a fhostú chun an líon méadaitheach iarratas ar Mheasúnú Riachtanais a bhainistiú go tráthúil.
11. Molann an Coiste go ndéanfaí iniúchadh chun sonraí a fháil maidir leis an bpróiseas Measúnaithe Riachtanais. Ba cheart go n-áireofaí sna sonraí sin líon iomlán na leanaí faoi mhíchumas, líon iomlán na foirne i ngach IOC agus na riachtanais bhreise do gach IOC.⁴⁸
12. Tar éis comhairliúcháin le páirtithe leasmhara,⁴⁹ chuir FSS in iúl don OOL go gcuirfí an NIOC nua i bhfeidhm ó Eanáir 2020.⁵⁰ Tá Cathaoirleach neamhspleách le hathbhreithniú ag an NIOC nua tar éis 12 mhí (Eanáir 2021).

I Ráiteas Comhpháirteach, thacaigh Cumann Síceolaíochta na hÉireann, Cumann Teiripeoirí Saothair na hÉireann, agus Cumann Teiripeoirí Urlabhra agus Teanga na hÉireann le moltaí Chomhchoiste an Oireachtais um Shláinte, agus d'iarr siad ar FSS cur i bhfeidhm an NIOC nua, athchuart ar mholtaí an Chomhchoiste Oireachtais ar Shláinte agus tiomantas a thabhairt do rannpháirtíocht bhríoch le comhlachtaí gairmiúla agus le hionadaithe úsáideoirí seirbhíse.⁵¹

(iv) An Próiseas Athbhreithnithe

Ar feadh na mblianta, d'oibrigh an córas gearán mar mhoill bhreise ar sholáthar seirbhísí

48 Ibid ag lch. 6-7

49 De réir FSS, tionóladh ceardlann leis na páirtithe leasmhara go léir i Meán Fómhair 2018, agus thug an tOllamh Malcolm MacLachlan tuairim chliniciúil neamhspleách.

50 Tá Grúpa Náisiúnta Comhordaithe don Acht um Míchumas le bunú i gcomhthreo leis seo

51 [51 https://www.aoti.ie/news/Joint-Statement-Issued-by-AOTI-PSI-and-IASLT](https://www.aoti.ie/news/Joint-Statement-Issued-by-AOTI-PSI-and-IASLT) 52 .F. v H.S.E.; K.K. v H.S.E. [2018] I.E.H.C. 294

MRR. De réir Tuarascálacha Bliantúla agus Ráitis Airgeadais FSS, taifeadadh 4,040 gearán MRR idir 2011 agus 2018. In ainneoin an méid gearáin, ní raibh ach Oifigeach Gearán amháin ag feidhmiú sa tír le linn na tréimhse seo agus b'éigean do ghearánaigh fanacht idir sé agus ocht mí le moladh.⁵²

In imeachtaí 2018, bhreithnigh an Ard-Chúirt an próiseas gearán, mar atá leagtha amach in Acht 2005. Cé nach bhfuair sé aon rud cearr go bunúsach leis an bpróiseas, rinne an Chinn an Chúirt go raibh sé míréasúnta don phróiseas gearán moill bhreise a chur ar an ngearánach maidir le rochtain ar MRR dá leanbh, go háirithe i bhfianaise an ghá le hidirghabháil luath.⁵³

De na cinntí a eisíodh in 2017, seasadh le 97.6% d'achomhairc. Díobh siúd a socraíodh in 2018, seasadh le 100%.⁵⁴ Chruthaigh sé seo neamhionannas sa phróiseas gearán, trína dtugtar tosaíocht do leanaí le cúramóirí a bhfuil na hacmhainní acu gearán a dhéanamh nó dúshlán dlíthiúil a thabhairt, nuair nach bhfuil leanaí eile, a bhféadfadh nach mbeadh na hacmhainní acu.

(v) Éabhlóid an Bheartais

Le leaganacha comhleanúnacha den NDS tá cur chuige leagtha amach chun aidhmeanna Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe ar Chearta Daoine faoi Mhíchumas (CDFM) a bhaint amach go comhleanúnach, ag obair chun go leor saincheisteanna sóisialta agus eacnamaíocha a shainaithnítear sa Choinbhinsiún a réiteach. I measc na mbeartas seo tá Seirbhísí Míchumais a Chur Chun Cinn do Leanaí agus Daoine Óga 2010 (PDSCYP); an Chairt Náisiúnta Cúram Sláinte do Leanaí 2013; an Beartas Rochtana Náisiúnta 2016; agus Torthaí Níos Gile Torthaí Níos Gile: An Creat Beartais Náisiúnta do Leanaí agus Daoine Óga 2014-2020.

Go suntasach, is iad seo a leanas aidhmeanna agus cuspóirí an PDSCYP, a macallaítear sa Bheartas Rochtana Náisiúnta 2016:

- bealach soiléir chuig seirbhísí do gach leanbh de réir riachtanais;
- foirne éifeachtacha ag obair i gcomhpháirtíocht le tuismitheoirí agus úsáideoirí seirbhíse;
- acmhainní a úsáidtear chun an leasa is mó do gach leanbh agus teaghlach; agus
- comhpháirtíocht idir sláinte agus oideachas chun tacú le leanaí a gcumas a bhaint amach.

Is iad seo a leanas na prionsabail atá mar bhonn agus taca leis an mBeartas Rochtana Náisiúnta 2016:

- tá seirbhísí ann chun tacú le leanaí, daoine óga agus a dteaghlach;
- tá rochtain ar sheirbhísí cothromasach;
- tá rochtain ar sheirbhísí faoi threoir riachtanas seachas faoi dhiagnóis;
- feictear leanaí ag an leibhéal seirbhíse is gaire dá mbaile, a thugann aghaidh ar a gcuid riachtanas is fearr;

⁵² F. v H.S.E.; K.K. v H.S.E. [2018] I.E.H.C. 294

⁵³ Ibid ag para. 73, 80 & 83

⁵⁴ Oifig an Oifigigh Achomhairc Míchumais, Tuarascáil Bhliantúil an Oifigigh Achomhairc Míchumais 2017 ag Ich.11 & Tuarascáil Bhliantúil an Oifigigh Achomhairc Míchumais 2018 ag Ich. 8

- ní fhágtar aon leanbh gan rochtain thráthuíl ar sheirbhís chuí chun freastal ar a riachtanais;
- go bhfuil aithne níos fearr ag tuismitheoirí ar a leanbh ná aon duine eile agus ba chóir go gcaithfeadh gairmithe leo mar chomhpháirtithe comhionanna i bhfianaise an tsaineolais atá acu i gcúram a linbh;
- is próiseas leanúnach é cur chuige teaghlach-lárnaithe a thosaíonn ag an gcéad teagmháil le teaghlaigh; agus
- níl riachtanas linbh ar sheirbhísí ann ar leithligh óna riachtanais eile agus ó riachtanais a theaghlaigh.⁵⁵

Ó tháinig Acht 2005 i bhfeidhm, tá beartas agus cláir náisiúnta tar éis bogadh i dtreo réadú forásach ar chearta sláinte agus forbartha leanaí, agus samhail seirbhíse atá bunaithe ar riachtanais, seachas faoi threoir diagnóis. Dá réir sin, tá meicníocht Acht 2005 mar a dréachtaíodh é ag teacht salach ar na prionsabail a leagann béim anois ar bheartas náisiúnta sa réimse seo.

Sa chlár nua ‘Mission: A New Social Contract’ sa Chlár Rialtais, geallann an Rialtas reatha cumhacht a thabhairt dóibh siúd atá faoi mhíchumas na tacaíochtaí a roghnú a fhreastalaíonn ar a gcuid riachtanas. Agus é seo á léiriú, deir sé go ndéanfaidh an Rialtas:

- Tosaíocht a thabhairt d’idirghabhálacha diagnóis luath agus rochtain ar sheirbhísí;
- Seirbhísí a fheabhsú agus a athrú trí chur i bhfeidhm agus comhoibriú níos fearr;
- Cearta a neartú trí Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe ar Chearta Daoine faoi Mhíchumas (CNAACDM);
- Feasacht a ardú ar eispéireas beo daoine faoi mhíchumas;
- A chinntiú go gcuirtear na hidirghabhálacha is éifeachtaí ar fáil do gach duine, chun na torthaí is fearr a ráthú;
- Déan iarracht na hamanna feithimh le haghaidh measúnú riachtanas faoin Acht Míchumais 2005 a laghdú, trí phoist teiripe breise a sholáthar don bhliain iomlán;
- An nós imeachta oibríochta caighdeánach nua a chur i bhfeidhm go hiomlán chun riachtanais gach iarratais a mheas;
- Bunú iomlán na bhFoirne Líonra um Sheirbhísí Míchumais do Leanaí agus Daoine Óga (0-18 mbliana).
- Rochtain ar thacaíochtaí sláinte meabhrach a chomhtháthú mar chuid den soláthar seirbhíse míchumais;
- Acmhainní don Straitéis Náisiúnta um Chuimsiú Míchumais, le béim ar chomhoibriú dlúth idir gníomhaireachtaí stáit agus an tsochaí shibhialta;
- Leanúint ar aghaidh leis an gclár díchomhiomlánaithe rathúil agus críochnaigh aistriú breise de níos mó daoine faoi mhíchumas ó shuíomhanna comhchruinnithe go tithe sa phobal, leis na tacaíochtaí riachtanacha.⁵⁶

55 Beartas Náisiúnta Rochtana 2016 ag Ich. 7

56 Page 78, Clár an Rialtais, Meitheamh 2020

Roinn 3 Peirspictíochtaí Leanaí

Tréimhse ríthábhachtach is ea an luath-óige chun cearta leanaí a réadú. Is iad na blianta is luaithe atá ag leanaí an bunús lena sláinte choirp agus mheabhrach, slándáil mhothúcháinach, féiniúlacht chultúrtha agus phearsanta, agus a n-inniúlachtaí a fhorbairt.⁵⁷

Cuireann na cás-staidéir seo i bhfios go láidir, i gcás go bhfuil amhras faoi mhíchumas, go bhfuil sé riachtanach go mbeadh rochtain ag leanaí ar sheirbhísí chun iad a aithint go luath, a luath-idirghabháil agus a luathchóireáil a ligfidh dóibh a lánacmhainneacht a bhaint amach.

3.1 Scéal Andrew

Tá amhras ar Andrew faoi Neamhord Speictrim Uathachais (NSU). I mí an Mhárta 2018, nuair a bhí Andrew ocht mí dhéag d'aois, rinne a mháthair iarratas ar MRR thar a cheann. I mí Lúnasa 2018, chonaic Oifigeach Measúnaithe Andrew a d'aithin go raibh gá le teiripe shaothair, teiripe urlabhra & teanga (TUT), chomh maith le measúnú síceolaíoch.

Chuir FSS in iúl do mháthair Andrew go gcaithfeadh a mac fanacht thart ar bhliain chun measúnú síceolaíoch a fháil. Rinne sí gearán le FSS maidir leis an moill seo. Dúradh léi nach n-éistfí a gearán ar feadh thart ar seacht mí. Mar thoradh air sin, rinne sí gearán leis an OOL maidir le moill a mic ar rochtain ar mheasúnú síceolaíoch, agus moill FSS ar aghaidh a thabhairt ar a gearán.

Is riachtanas é tuarascáil shíceolaíoch chun dul isteach i réamhscoil speisialtóra NSU. Chuir máthair Andrew in iúl dúinn go gcuirfeadh mainneachtain measúnú síceolaíoch Andrew a dhéanamh roimh a thríú breithlá bac ar a seans a bheith cláraithe i réamhscoil a oirfeadh dá riachtanais, agus a bhféadfadh drochthionchar foriomlán a bheith aige ar a oideachas fadtéarmach.

3.2 Scéal Lucy

Tá Lucy neamhbhriathartha agus tá diagnóis NSU aici in éineacht le Deacrachtaí Foghlama Ginearálta Éadroma. Téann sí chuig scoil le rang NSU agus déanann sí cumarsáid ag úsáid méid teoranta teanga chomharthaíochta. Chuir a mháthair in iúl dúinn, cé go bhfuil a feiste cumarsáide, níl a fhios ag Lucy ná a teaghlach conas é a úsáid go héifeachtach. Dúirt sí go bhfuil droch-chothromaíocht ag Lucy agus go gcaithfidh sí dlúthmhaoirseacht agus í ag dul suas agus síos staighre, chomh maith le cúnamh lena féinchúram.

In 2015, nuair a bhí Lucy sé bliana d'aois, bhí MRR aici. D'aithin an Ráiteas Seirbhísí go raibh gá le TUT agus fisiteiripe, chun cabhrú léi ton matáin a thógáil. Mhol sé go bhfeicfeadh foireann ildisciplíneach Lucy le haghaidh idirghabhála, a luaithe is féidir. Cuireadh Lucy ar liosta feithimh do sheirbhísí cliniciúla.

In 2018, chuir FSS in iúl do mháthair Lucy go gcaithfeadh Lucy fanacht dhá bhliain eile le haghaidh seirbhísí cliniciúla. Dúradh léi nár oibrigh a IOC córas tosaíochta atreoruithe. Chuir a scoil Lucy ar aghaidh chuig Foireann Luath-Idirghabhála FSS, ach diúltaíodh don

57 Trácht Ginearálta UNCRC Uimh. 7 (2005) Cearta leanaí a chur i bhfeidhm sa luath-óige ag mír 6

atreorú sin toisc go raibh sí ar an liosta feithimh le haghaidh seirbhíse eile cheana féin.

Dúirt máthair Lucy linn go gcreideann sí go bhfuil drochthionchar criticiúil, díobhálach ag easpa seirbhísí cliniúla ar fhorbairt Lucy, go háirithe a cuid cainte. Níl Lucy, atá 11 bliana d'aois anois, ag fáil aon cheann de na seirbhísí cliniúla a ndearnadh measúnú orthu chun freastal ar a riachtanais mar leanbh sé bliana d'aois.

3.3 Scéal Mhichíl

Tá Michael neamhbhriathartha agus tá amhras air faoi NSU. Nuair a bhí sé dhá bhliain d'aois, scríobh a mháthair chuig a IOC áitiúil ag iarraidh MRR. Atreoraíodh Michael chuig Foireann Luath-Idirghabhála FSS agus chuir siad ar aghaidh é chuig duine dá soláthraithe deonacha le haghaidh measúnaithe NSU. Cuireadh in iúl dá mháthair go mbeadh moill shuntasach ann rochtain a fháil ar mheasúnú NSU, ach go bhféadfadh sí gearán a dhéanamh leis an Oifigeach Gearán faoi seo.

Tar éis 10 mí, cuireadh máthair Mhichíl ar an eolas gur seasadh lena gearán. Mhol Oifigeach an Ghearáin go gcuirfeadh FSS a Thuarascáil Mheasúnaithe ar fáil do Michael laistigh de 10 seachtaine agus a Ráiteas Seirbhíse ceithre seachtaine ina dhiaidh sin. Nuair nár tharla sé seo, chuir an tOifigeach Gearán in iúl do mháthair Michael go bhféadfadh sí dul chuig an gCúirt Chuarda chun iallach a chur ar FSS a gcuid moltaí a chur i bhfeidhm. Faoin am a rinne sí teagmháil linn, bhí Michael ag fanacht 19 mí lena.⁵⁸ Tá imní ar mháthair Mhichíl, gan MRR, go dtiocfaidh sé ar ais go forásach, agus nach mbeidh sí in ann rochtain a fháil ar scoil speisialta.

3.4 Scéal Sarah

Measadh go príobháideach go bhfuil NSU ag Sarah. Tá ceisteanna céadfacha aici freisin, níl sí in ann í féin a ní nó a ghléasadh, agus tá a comhordú go dona. Nuair a bhí sí ceithre bliana d'aois, rinne a mháthair iarratas ar a Foireann Luath-Idirghabhála FSS le haghaidh MRR. Cuireadh in iúl di go gcaithfeadh Sarah fanacht 27 mí ar a laghad le haghaidh MRR agus, nuair a bheadh sí cúig bliana d'aois, go n-aistreofaí í ar liosta feithimh na Foirne Aois Scoile. Ní bhfaigheadh Sarah aon tosaíocht ar an liosta sin, in ainneoin 'dul in aois' ar liosta feithimh na Foirne Luath-Idirghabhála. Rinne máthair Sarah gearán leis an FSS maidir leis an moill. Seasadh lena gearán ach níl MRR faighte ag Sarah fós.

⁵⁸ Is é 19 mí an meán-am feithimh reatha do MRR le 5000 leanbh ag fanacht níos faide ná mar a cheadaíonn an dlí ('Moill ar mheasúnú riachtanas speisialta ró-fhada - Varadkar', RTE.ie, 30 Iúil 2020)

Roinn 4 Cur Chuige Bunaithe ar Chearta Leanaí

4.1 Caighdeáin Ábhartha do Chearta Leanaí

Is stát dénártha í Éire. Ní fhéadfaidh daoine ach cearta an duine, a corpraíodh i ndlí na hÉireann, a phléadáil os comhair na gcúirteanna náisiúnta ie cearta a chosnaítear faoi Bhunreacht na hÉireann, an tAcht um Choinbhinsiún Eorpach um Chearta an Duine 2003 (Acht 2003), agus Cairt um Chearta Bunúsacha an Aontais Eorpaigh (AE Cairt), i gcás ina bhfuil dlí an Aontais Eorpaigh (AE) infheidhmithe.⁵⁹

Sa chás gur daingníodh Conradh idirnáisiúnta um chearta an duine, ach nár corpraíodh é i ndlí na hÉireann, tá an Stát fós faoi cheangal ag na caighdeáin seo sa dlí idirnáisiúnta. Ina theannta sin, chuir cúirteanna náisiúnta cineál údaráis áititheach leis na hionstraimí cearta daonna seo.⁶⁰

4.1.1 Bunreacht na hÉireann

Aithníonn agus dearbhaíonn Airteagal 42A.1 de Bhunreacht na hÉireann cearta nádúrtha agus dosháraithe gach linbh, agus an Stát mar an comhlacht atá freagrach as na cearta sin a chosaint.

4.1.2 Cairt um Chearta Bunúsacha an Aontais Eorpaigh

The rights of the child, and the right to healthcare, are further enshrined in the EU Charter. The provisions of the EU Charter are addressed to the Irish State when it is implementing EU law.⁶¹

4.1.3 An tAcht um Choinbhinsiún Eorpach um Chearta an Duine 2003

Dhaingnigh Éire an Coinbhinsiún Eorpach um Chearta an Duine (CECD), Conradh de chuid Chomhairle na hEorpa a ráthaíonn cearta sibhialta agus polaitiúla bunúsacha, i 1953. Ba é corpraithe i ndlí na hÉireann le hAcht 2003. Ceanglaítear le halt 4 d'Acht 2003 ar orgáin uile an Stáit a gcuid gníomhaíochtaí a dhéanamh ar bhealach atá comhoiriúnach le hoibleagáidí CECD na hÉireann.

Cé nach bhfuil foráil dhíreach san ECHR a bhaineann le rochtain leanaí ar chúram sláinte, d'fhorbair an Chúirt Eorpach um Chearta an Duine cleachtas chun cearta substainteacha an Choinbhinsiúin a léirmhíniú agus a chur i bhfeidhm i bhfianaise na bprionsabal um chearta leanaí atá sa UNCRC. Go háirithe, bunaíonn cuid mhór de chásdlí na Cúirte tábhacht phrionsabal an 'leasa is fearr'.⁶²

⁵⁹ Foráiltear le hAirteagal 29.6 de Bhunreacht na hÉireann 'nach mbeidh aon chomhaontú idirnáisiúnta mar chuid de dhlí baile Chonradh na Gaeilge an Stát ach amháin mar a fhoráiltear leis an Oireachtas'

⁶⁰ Meallann an daingniú riail an dlí idirnáisiúnta nach mór oibleagáidí Páirtí Stáit a chomhlíonadh de mheon macánta i meas ar chríoch iomlán an Pháirtí Stáit faoi Airteagail 26 agus 29 de Choinbhinsiún Vín ar Dhlí na gConarthaí 1969.

⁶¹ Ailt 24 & 35 de Chairt um Chearta Bunúsacha an AE

⁶² U. Kilkelly, "An chuid is fearr den dá shaol do Chearta Leanaí? Ateangaireacht an Choinbhinsiúin Eorpaigh um Chearta an Duine i bhfianaise Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe ar Chearta an Linbh "(2001) 23 (2) Cearta an Duine Ráithiúil 308 ag Ich. 324

4.1.4 Cairt Shóisialta na hEorpa

Is conradh de chuid Chomhairle na hEorpa í an Chairt Shóisialta Eorpach (CSE) a ráthaíonn cearta bunúsacha sóisialta agus eacnamaíocha. Is macasamhla é leis an CECD, a bhaineann le cearta sibhialta agus polaitiúla. Déanann an CSE foráil maidir leis an gceart chun sláinte a chosaint, an ceart chun cúnamh sóisialta agus míochaine, ceart daoine faoi mhíchumas chun neamhspleáchais, comhtháthú sóisialta agus rannpháirtíocht i saol an phobail, agus ceart leanaí agus daoine óga chun sóisialta, cosaint dlí agus eacnamaíoch.⁶³

Tháinig an CSE athbhreithnithe i bhfeidhm i 1999. Déanann an Coiste Eorpach um Chearta Sóisialta (Coiste CSE) monatóireacht ar chomhréireacht an dlí agus an chleachtais náisiúnta leis an CSE trí mheicníocht tuairiscithe thréimhsiúil. Fuair Conclúidí Choiste CSE ar Éirinn in 2017, maidir le 'Airteagal 11 - Ceart chun sláinte a chosaint; Alt 1 - Cúiseanna drochshláinte a bhaint; Rochtain ar chúram sláinte (leathanaigh 540 - 541) ':

'I bhfianaise an easpa faisnéise sa tuarascáil, go háirithe maidir le hamanna feithimh agus cion na n-íocaíochtaí as póca as cúram sláinte, measann an Coiste nár bunaíodh go bhfuil an ceart rochtana ar chúram sláinte ráthaithe go praiticiúil [...] Is é conclúid an Choiste nach bhfuil an scéal in Éirinn i gcomhréir le hAirteagal 11.1 den Chairt ar an bhforas nár bunaíodh go bhfuil an ceart rochtana ar chúram sláinte ráthaithe go praiticiúil'.⁶⁴

Faoi mheicníocht chomhchoiteann gearán CSE, tá eagraíochtaí áirithe, mar eagraíochtaí fostóirí agus ceardchumann, i dteideal gearáin faoi shárúithe ar an CSE a thaisceadh leis an gCoiste CSE.

4.1.5 Cúnant Idirnáisiúnta ar Chearta Eacnamaíocha, Sóisialta agus Cultúrtha

Dhaingnigh Éire an Cúnant Idirnáisiúnta ar Chearta Eacnamaíocha, Sóisialta agus Cultúrtha (CICESC) i 1989. Ceanglaítear ar Éirinn tuarascálacha tréimhsiúla a chur faoi bhráid Choiste na Náisiún Aontaithe um Chearta Eacnamaíocha, Sóisialta agus Cultúrtha (Coiste CICESC) ar an dul chun cinn atá déanta chun é a chosaint, a urramú agus a chomhlíonadh. na cearta sóisialta agus eacnamaíocha atá cumhdaithe sa chonradh seo.

4.1.6 Coinbhinsiún na Náisiún Aontaithe ar Chearta an Linbh

Is é an príomhionstraim idirnáisiúnta um chearta leanaí an CNAACL, a ghlac Comhthionól Ginearálta na Náisiún Aontaithe (NA) i 1989. Meastar go forleathan a bheith ar an gcaighdeán óir do chur chuige bunaithe ar chearta leanaí. Is doiciméad cuimsitheach é an CNAACL a aithníonn leanaí mar shealbhóirí cearta uathrialacha agus a leagann amach oibleagáidí an Stáit mar iompróir dualgais.

Cé nár corpraíodh an CNAACL i ndlí na hÉireann, dhaingnigh Éire an CNAACL i 1992 agus tá sí faoi réir an nós imeachta monatóireachta conartha.

Maidir le cearta leanaí faoi mhíchumas, luaigh barúlacha deiridh CNAACL ar an tríú agus an ceathrú tuarascáil thréimhsiúil in Éirinn.⁶⁵

63 Ailt 11, 13, 15 & 17 den ESC

64 An Coiste Eorpach um Chearta Sóisialta, Conclúidí 2017 ÉIRE ag Ich. 15

65 An Coiste um Chearta an Linbh, Breathnuithe Deiridh ar an Tríú agus an Ceathrú Tuarascálacha Tréimhsiúla in Éirinn (CRC / C / IRL / CO / 3-4

a) *Cur chuige bunaithe ar chearta an duine i leith míchumais a ghlacadh agus straitéis chuimsitheach a bhunú chun leanáí faoi mhíchumas a chuimsiú*⁶⁶

Bhí Éire ar cheann de na chéad Stáit a dhaingnigh an 3ú Prótacal Roghnach don CNAACL ar Nós Imeachta Cumarsáide i Meán Fómhair 2014. Dearadh an mheicníocht seo chun ligean do leanáí agus a n-ionadaithe gearáin a thabhairt chuig Coiste na Náisiún Aontaithe um Chearta an Linbh (Coiste CNAACL (b) maidir le sárúithe líomhnaithe ar a gcearta faoin CNAACL agus a Phrótacail Roghnach.

4.1.7 Coinbhinsiún na Náisiún Aontaithe ar Chearta Daoine faoi Míchumas

Ghlac Comhthionól Ginearálta na Náisiún Aontaithe an CNAACDM i 2006. Is é cuspóir an Choinbhinsiúin taitneamh iomlán agus comhionann gach ceart daonna agus saoirsí bunúsacha ag gach duine faoi mhíchumas a chur chun cinn, a chosaint agus a chinntiú.

Dhaingnigh Éire an CNAACDM in 2018 ag dearbhú a tiomantais chun cearta daoine faoi mhíchumas a chosaint. Bhí tuarascáil tosaigh Pháirtí Stáit na hÉireann do Choiste na Náisiún Aontaithe um Chearta Daoine faoi Míchumas (Coiste CNAACMD) dlíte an 20 Aibreán 2020. De réir Airteagal 35 den CNAACDM, ní mór d'Éirinn a tuarascáil chuimsitheach ar bhearta a ghlacadh chun éifeacht a thabhairt dá oibleagáidí sonracha faoin CNAACDM, agus ar an dul chun cinn atá déanta ina leith sin, ó tháinig an CNAACDM i bhfeidhm. Féadfaidh an tuarascáil tosca agus deacrachtaí a théann i bhfeidhm ar an méid a chomhlíontar oibleagáidí na hÉireann faoin CNAACDM a léiriú.

Níor dhaingnigh an Rialtas an Prótacal Roghnach don CNAACDM go fóill, rud a ligfeadh do dhaoine faoi mhíchumas gearáin aonair a dhéanamh leis an gCoiste CNAACDM. Tá ráite ag an Rialtas go ndaingneoidh sé an Prótacal Roghnach in 2020, nuair a dhéanfaidh sé a chéad tuarascáil don Choiste CNAACDM.⁶⁷

D'athdhearbhaigh an Rialtas ina Chlár Rialtais, a thiomantas do chearta míchumais a chumhdach tríd an reachtaíocht a theastaíonn a thabhairt chun críche tar éis do Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe um Chearta Daoine faoi Míchumas a dhaingniú le déanaí. Deir sé go ndéanfaidh an reachtaíocht seo:

- Déan an sprioc d'fhostaíocht daoine faoi mhíchumas sa tseirbhís phoiblí a dhúbailt go 6%.
- An tAcht Sláinte Meabhrach 2001 a Athchóiriú.
- Cosaintí do dhaoine faoi mhíchumas i gcoinne coireachta fuatha agus urlabhra fuatha a fheabhsú.
- Rochtain do dhaoine faoi mhíchumas ar sheirbhís ghiúiré a fheabhsú.
- Bain tagairtí atá as dáta do 'persons of unsound mind' ón Leabhar Reachtúil.
- Tús a chur leis an Acht um Chinnteoireacht Chuidithe (Cumas) 2015 chun deireadh a chur le bardaí.
- Plean forfheidhmithe a fhorbairt chun cur i bhfeidhm an CNAACDM a chomhordú.

66 Ibid ag lch. 10.

67 <https://www.ihrec.ie/app/uploads/2018/09/CRPD-Explained-A-Brief-Guide-to-the-CRPD.pdf>

- Múnla comhairliúcháin agus rannpháirtíochta a chur i bhfeidhm, ar aon dul leis an CNACDM, chun a chur ar chumas daoine faoi mhíchumas páirt a ghlacadh sa phróiseas forbartha beartais.
- Daingnigh an Prótacal Roghnach don CNACDM tar éis an chéad timthrialla tuairiscithe.
- Oibriú le páirtithe eile san Oireachtas chun Comhchoiste Oireachtais a bhunú chun cabhrú le monatóireacht agus cur i bhfeidhm na bhforálacha sa Choinbhinsiún um Chearta Daoine faoi Mhíchumas⁶⁸

4.2 Cur Chuige Bunaithe ar Chearta Leanáí a Chur i bhFeidhm

4.2.1 Leanáí mar Shealbhóirí Cearta

Má tá leanáí chun forbairt, dul chun cinn, gabháil agus rathú, tá sé de dhualgas ar Stát na hÉireann leanáí a fheiceáil mar shealbhóirí ar chearta nádúrtha agus do-scríofa, agus na cearta sin a dhearbhu ar bhealach iomlánaíoch.⁶⁹

Caithfidh an Stát gach beart iomchuí a dhéanamh chun a chinntiú go mbaineann leanáí faoi mhíchumas gach ceart daonna agus saoirsí bunúsacha ar bhonn cothrom le leanáí eile. Áirítear leis seo an ceart meas a bheith aige ar a ionracas coirp agus meabhrach.⁷⁰

4.2.2 Prionsabail agus Forálacha um Chearta Leanáí

Ba cheart go mbeadh na croíphrionsabail agus na forálacha seo a leanas lárnach i ngach cinneadh Stáit a théann i bhfeidhm ar shláinte agus ar fhorbairt leanáí, lena n-áirítear leithdháileadh acmhainní agus beartais agus idirghabhálacha a théann i bhfeidhm ar bhunchinntithigh a sláinte a fhorbairt agus a chur i bhfeidhm. Breithníonn an OOL na cearta seo go léir a bhaineann le comhthéacs mheicníocht MRR:

- **Leas an linbh**

I ngach gníomh a bhaineann le leanáí, cibé acu institiúidí leasa shóisialaigh phoiblí nó phríobháideacha, cúirteanna dlí, riaracháin a dhéanann iad údaráis nó comhlachtaí reachtacha, ní mór leas an linbh a bhreithniú go príomha. Ba cheart é a choigeartú agus a shainiú ar bhunús aonair, de réir staid shonrach an linbh nó na leanáí lena mbaineann, agus a gcomhthéacs, a staid agus a riachtanais phearsanta á gcur san áireamh. Tá sé de dhualgas ar an Stát seasamh le leas an linbh maidir le leithdháileadh acmhainní náisiúnta do chlár agus do bhearta atá dírithe ar chearta leanáí a chur i bhfeidhm.⁷¹

- **An ceart chun maireachtáil agus forbairt**

Caithfidh an Stát marthanacht agus forbairt an linbh a chinntiú a mhéid is

68 Ich 78, Clár an Rialtais, Meitheamh 2020

69 Aithníonn Airteagal 42A.1 de Bhunreacht na hÉireann an leanbh mar shealbhóir ceart agus an Stát mar an comhlacht atá freagrach as na cearta sin a chosaint; Trácht Ginearálta CNAEL Uimh. 9 (2006) Cearta leanáí faoi mhíchumas, Para. 33

70 Ailt 7 & 17 den CNACDM; Airteagal 2 den CNAEL; Trácht Ginearálta CNAEL Uimh. 5 (2003) Bearta ginearálta chun an Coinbhinsiún um Chearta an Linbh a chur chun feidhme (ealaíona. 4, 42 agus 44, mír 6), Alt 12; CICESC Trácht ginearálta Uimh. 5: Daoine faoi mhíchumas, Para. 34

71 Airteagal 2 den CNAEL; Trácht Ginearálta CNAEL Uimh. 14 (2013) ar cheart an linbh a dhícheall a bheith aige

féidir. Ba cheart ‘forbairt’ a léirmhíniú sa chiall is leithne mar choincheap iomlánaíoch, ag glacadh leis an leanbh forbairt fhisiciúil, mheabhrach, spioradálta, mhorálta, shíceolaíoch agus shóisialta. Ba cheart go mbeadh bearta cur chun feidhme dírithe ar an bhforbairt is fearr a bhaint amach do gach leanbh.⁷²

- **Ceartha leanaí faoi mhíchumas**

Tá leanaí faoi mhíchumas i dteideal saol iomlán réasúnta a bheith acu, i ndálaí a chinntíonn dínit, a chuireann féin-mhuinín chun cinn agus a éascaíonn rannpháirtíocht ghníomhach an linbh sa phobal. Mar aitheantas ar cheart an linbh faoi mhíchumas cúram speisialta a fháil, ní mór don Stát cibé cúnamh is cuí a leathnú chuig riocht an linbh, faoi réir na n-acmhainní atá ar fáil. Caithfear an cúnamh seo a dhearadh chun a chinntiú go mbeidh an leanbh rochtain éifeachtach ag daoine faoi mhíchumas ar oideachas, oiliúint, seirbhísí cúraim sláinte, seirbhísí athshlánaithe, ullmhúchán le haghaidh fostaíochta agus deiseanna áineasa ar bhealach a chabhródh leis an leanbh an comhtháthú sóisialta agus an fhorbairt aonair is iomláine a bhaint amach.

- Spreagtar an Stát sainmhíniú iomchuí a bhunú a ráthaíonn go n-áireofar gach leanbh faoi mhíchumas ionas go bhféadfadh leanaí faoi mhíchumas leas a bhaint as an gcosaint speisialta agus as na cláir a fhorbraítear dóibh. Ba cheart go mbeadh beartais sláinte an Stáit cuimsitheach agus go dtabharfaí aghaidh ar shainaithe agus idirghabháil luath míchumais mar chuid dá sheirbhísí sláinte, d’fhonn tuilleadh míchumais a íoslaghdú agus a chosc.⁷³

- **An ceart chun neamh-idirdhealaithe**

Éilíonn an ceart chun neamh-idirdhealaithe ar an Stát bearta gníomhacha a dhéanamh chun leanaí aonair agus grúpaí leanaí a shainaithe, a bhféadfadh bearta speisialta a bheith ag teastáil uathu chun a gcearta a aithint agus a réadú. Aibhsíonn Coiste CNAACL an gá atá le bailiú sonraí a dhí-chomhbhailiú chun idirdhealú nó idirdhealú féideartha a aithint.⁷⁴

- **An ceart chun sláinte**

Is staid folláine choirp, mheabhrach agus shóisialta iomlán í an tsláinte agus ní easpa galair nó éigléochta amháin. Tá an ceart ag leanaí chun taitneamh a bhaint as an gcaighdeán sláinte is airde is féidir a bhaint amach agus chun áiseanna chun breoiteacht a chóireáil agus chun sláinte a athshlánú. Caithfidh an Stát a dhícheall a chinntiú nach mbainfear aon cheart rochtana ar sheirbhísí cúraim sláinte do leanbh ar bith. Caithfidh an Stát bearta iomchuí a dhéanamh chun a chinntiú go gcuirtear an cúnamh míochaine agus an cúram sláinte príomhúil, tánaisteach agus treasach ar fáil do gach leanbh. Ba cheart don Stát seirbhísí sláinte a sholáthar atá íogair do riachtanais agus cearta áirithe gach linbh, ag tabhairt aird ar (a)

72 Airteagal 6 den CNAACL; Trácht Ginearálta CNAACL Uimh. 5 (2003) Bearta ginearálta chun an Coinbhinsiún um Chearta an Linbh a chur chun feidhme (ealaíona. 4, 42 agus 44, mír 6), Alt 12; Airteagal 12 de CICESC

73 Airteagal 23 den CNAACL; Trácht Ginearálta CNAACL Uimh. 9 (2006) Ceartha leanaí faoi mhíchumas, Alt 19, 51 & 56; Airteagal 25 den CNACDM

74 Ailt 7 & 17 den CNACDM; Airteagal 2 den CNAACL; Trácht Ginearálta CNAACL Uimh. 5 (2003) Bearta ginearálta chun an Coinbhinsiún um Chearta an Linbh a chur i bhfeidhm (ealaíona. 4, 42 agus 44, mír 6), Alt 12; CICESC Trácht ginearálta Uimh. 5: Daoine faoi mhíchumas, Para. 34

infhaighteacht, (b) inrochtaineacht, (c) inghlacthacht, agus (d) cáilíocht na seirbhísí ina gcinntí maidir le buiséad leithdháileadh agus caiteachas. Spreagtar an Stát meicníochtaí gearáin feidhmiúla agus inrochtana a chur i bhfeidhm do leanaí chun cúiteamh a lorg agus a fháil nuair a sháraítear a gceart chun sláinte nó i mbaol.⁷⁵

o **An ceart chun oideachais**

Aontaíonn an Stát gur chóir oideachas an linbh a threorú chuig pearsantacht, buanna agus inniúlachtaí meabhracha agus fisiciúla an linbh a fhorbairt chun a lánacmhainneachta i.e. forbairt iomlánaíoch lánacmhainneacht an linbh. Caithfidh an t-oideachas a bheith dírithe ar leanaí, cairdiúil don leanbh, cumhachtú, agus saor ó chleachtais idirdhealaitheacha follasacha nó i bhfolach, a scriosann cumas an linbh leas a bhaint as deiseanna oideachais.

Ba cheart cóiríocht réasúnach agus bearta tacaíochta aonair éifeachtacha a sholáthar do leanaí faoi mhíchumas i dtimpeallachtaí oideachais a uasmhéadaíonn acadúil agus sóisialta forbairt, i gcomhréir leis an gcuspóir maidir le cuimsiú iomlán. Is ionann idirdhealú agus séanadh cóiríochta réasúnaí agus tá an dualgas cóiríocht réasúnach a sholáthar infheidhmithe láithreach agus níl sé faoi réir réadú forásach.⁷⁶

o **An ceart go n-éistfí leat**

Caithfidh an Stát a chinntiú, i gcás ina mbeidh leanbh in ann a thuairimí féin a fhoirmiú, go bhféadfaidh sé na tuairimí sin a chur in iúl go saor i ngach ábhar a théann i bhfeidhm orthu, agus go dtugtar an meáchan cuí dá dtuairimí de réir a n-aoise agus aibíochta. Féadfar ionadaíocht a dhéanamh dóibh trí ionadaí nó trí chomhlacht iomchuí, nuair is gá.⁷⁷

4.2.3 Freagracht Stáit as Cearta Leanáí a Chur i bhFeidhm

Déanann coincheap an ‘réadú forásach’ cur síos ar oibleagáid an Stáit gach beart reachtach, riaracháin agus beart eile a dhéanamh a mhéid agus is féidir de na hacmhainní atá ar fáil acu chun cearta eacnamaíocha, sóisialta agus cultúrtha an linbh a chur i bhfeidhm. Fiú nuair is léir go bhfuil na hacmhainní atá ar fáil neamhleor, tá oibleagáid ar an Stát fós iarracht a dhéanamh an taitneamh is leithne agus is féidir a bhaint as an ábhartha cearta faoi na cúinsí atá i réim. Léiríonn sé seo aitheantas gur féidir le heaspa na gceart seo cur isteach ar easpa acmhainní agus nach féidir é a bhaint amach ach thar thréimhse ama. Cibé cúinsí eacnamaíocha atá acu, éilítear ar Stáit gach beart is féidir a dhéanamh chun cearta an linbh a réadú, agus aird ar leith a thabhairt ar na grúpaí is mó atá faoi mhíbhuntáiste.⁷⁸

75 An Brollach le Bunreacht na hEagraíochta Domhanda Sláinte (1947); Airteagal 24 den CNAEL; CNAEL Trácht ginearálta Uimh. 4 (2003) - Sláinte agus forbairt ógánach i gcomhthéacs an Choinbhinsiúin um Chearta an Linbh, Alt 41; Trácht Ginearálta CNAEL Uimh. 15 (2013) ar cheart an linbh taitneamh a bhaint as an gcaighdeán sláinte is airde is féidir a bhaint amach (ealaín. 24), Ailt 4, 25, 104, 112-116 & 119; Trácht Ginearálta CICESC Uimh. 14 (2000) An ceart chun an chaighdeán sláinte is airde is féidir a bhaint amach (airteagal 12 den Chúnant Idirnáisiúnta ar Chearta Eacnamaíocha, Sóisialta agus Cultúrtha), Alt. 22-24

76 Ailt 2, 28 & 29 den CNAEL; CNAEL Trácht ginearálta Uimh. 1 (2001) Airteagal 29 (1) Aidhmeanna an Oideachais, Ailt 1, 2 & 10; Ailt 24 den CNAEL; CNAEL Trácht ginearálta Uimh. 4 (2016) ar an gceart chun oideachas uilechuimsitheach, Para. 31

77 Airteagal 12 den CNAEL

78 Airteagal 4 den CNAEL; Trácht Ginearálta CNAEL Uimh. 5 (2003) Bearta ginearálta chun an Áis ar Chearta an Linbh a chur i bhfeidhm (ealaíona. 4, 42 agus 44, mír 6), Ailt 8, 11, 24 & 48; Trácht Ginearálta CNAEL Uimh. 19 (2016) ar bhuiséadú poiblí chun cearta leanáí a réadú (ealaín. 4), Alt. 1; Airteagal 4 (2) den CNAEL; Airteagal 2 (1) den CICESC

4.2.4 Bearta chun Cearta Leanaí a Chur i bhFeidhm

Tá an bhaint atá ag cearta eacnamaíocha, sóisialta agus cultúrtha fite fuaite ina chéile le taitneamh a bhaint as cearta sibhialta agus polaitiúla. Léirítear idirspiléachas agus indivisibility gach ceart daonna ar fud an CNAACL, le go leor alt ina bhfuil eilimintí ar cearta sibhialta/polaitiúla iad.⁷⁹

Ar an gcúis seo, creideann Coiste CNAACL gur cheart cearta eacnamaíocha, sóisialta agus cultúrtha, chomh maith le cearta sibhialta agus polaitiúla, a mheas mar cheart a bheith inchosanta. Tá sé riachtanach, dá bhrí sin, go leagann an dlí baile teidlíochtaí amach go mion chun a chumasú go mbeidh leigheasanna ar neamhchomhlíonadh éifeachtach.⁸⁰

Caithfidh an Stát a ról a fheiceáil mar chomhlíonadh oibleagáidí dlíthiúla soiléire i leith gach linbh. Tá gá le peirspictíocht chearta leanaí a fhorbairt ar fud an Rialtais, na parlaiminte agus na mbreithiúna chun cur chuige bunaithe ar chearta leanaí a chur i bhfeidhm go héifeachtach.

Go suntasach, éilíonn bearta ginearálta chur chun feidhme an CNAACL:

- Gach comhlacht nó institiúid reachtach, riaracháin agus bhreithiúnach prionsabal an leasa is fearr a chur i bhfeidhm trí bhreithniú córasach a dhéanamh ar an gcaoi a dtéann a gcinntí agus a ngníomhartha i bhfeidhm ar chearta agus leasanna leanaí;
- An Stát tabhairt faoi gach beart reachtach, riaracháin agus beart iomchuí eile chun cearta leanaí a chur i bhfeidhm;
- An Stát chun comhordú sofheicthe trasearnála a dhéanamh chun cearta leanaí ar fud an Rialtais a aithint agus a bhaint amach, idir leibhéal éagsúla rialtais, agus idir an Rialtas agus an tsochaí shibhialta. Féadfaidh sé seo a bheith i bhfoirm coistí idir-aireachta agus idir-rannacha do leanaí a bhfuil údarás ardleibhéal acu;
- Maidir le cearta eacnamaíocha, sóisialta agus cultúrtha, is féidir leis an Stát tabhairt faoi bearta a mhéid agus is féidir dá n-acmhainní atá ar fáil;
- Leigheasanna éifeachtacha a bheith ar fáil chun sáruithe a cheartú, ionas go mbeidh brí ag cearta. Ní mór do stáit aird ar leith a thabhairt ar a chinntiú go bhfuil nósanna imeachta éifeachtacha, íogaire leanaí ar fáil do leanaí agus dá n-ionadaithe;
- Sonraí leordhóthanacha iontaofa a bhailiú maidir le leanaí, dí-chomhiomlánaithe le go bhféadfar difríochtaí i réadú ceart a aithint; agus
- Feasacht a ardú faoi chearta an linbh, ar cheart go mbeadh baint ag gach earnáil den tsochaí leis, lena n-áirítear leanaí agus daoine óga.⁸¹

79 79 Ailt 2, 3, 6 agus 12 den CNAACL

80 CNAACL Trácht ginearálta Uimh. 5 (2003) Bearta ginearálta chun an Coinbhinsiún um Chearta an Linbh a chur chun feidhme (ealaíona. 4, 42 agus 44, mír 6), Ailt 6, 24, 25 & 48

81 CNAACL Trácht ginearálta Uimh. 5 (2003) Bearta ginearálta chun an Coinbhinsiún um Chearta an Linbh a chur chun feidhme (ealaíona. 4, 42 agus 44, mír 6), Ailt 12, 27, 38, 39, 48 & 69

Roinn 5 Moltaí

Is é tuairim an OOL gur gá na bearta seo a leanas a ghlacadh chun aghaidh a thabhairt ar na dúshláin a thagann chun cinn maidir le MRR.

5.1 Reachtaíocht

5.1.1 An tAcht um Míchumas 2005

Tá ráite ag Coiste CNAACL go bhfuil sé ag súil go léireoidh Stáit ‘forbairt’ sa chiall is leithne mar choincheap iomlánaíoch, ag glacadh le forbairt choirp, mheabhrach, spioradálta, mhorálta, shíceolaíoch agus shóisialta an linbh. Ar an gcúis seo, ba cheart bearta cur chun feidhme a dhíriú ar riachtanais an linbh ina iomláine.

Tá sé ríthábhachtach mar sin go bhfuil measúnú agus sainathint riachtanais forbartha an linbh iomlánaíoch ó thaobh nádúir agus cur chuige ildisciplíneach. Ba cheart foráil shonrach a dhéanamh dó seo sa reachtaíocht.

Mar a achtaíodh, is éard atá i meicníocht Acht 2005 ná measúnú ar an ngá atá le seirbhísí, seachas measúnú ar riachtanais sláinte agus forbartha an linbh nó an duine óig. Is é an t-aon gheata chun rochtain a fháil ar na seirbhísí seo ná trí chinneadh míchumais. Ar an gcúis seo, má aimsíonn Oifigeach Measúnaithe nach bhfuil leanbh faoi mhíchumas, ní féidir le hOifigeach Idirchaidrimh Ráiteas Seirbhíse a sholáthar, beag beann ar riachtanais aitheanta eile an linbh. Is samhail faoi threoir diagnóis é Acht 2005, seachas samhail atá bunaithe ar riachtanais.

Chuir Coiste CNACDM a imní in iúl go bhfuil dlíthe agus beartais Stáit fós ag druidim le míchumas trí mhúnla faoi threoir diagnóis, in ainneoin neamh-chomhoiriúnacht an tsamhail sin leis an CNACDM. Dar leis an gCoiste CNACDM, ní aithníonn úsáid leanúnach paraidímí den sórt sin daoine faoi mhíchumas mar shealbhóirí cearta iomlána. Ina ionad sin déantar iad a ‘laghdú’ dá laigí. I gcodarsnacht leis sin, aithníonn an tsamhail míchumais atá bunaithe ar chearta gur foirgneamh sóisialta é an míchumas agus níor cheart glacadh le lagaithe mar fhoras dlisteanach chun cearta a shéanadh nó a shrianadh. Admhaíonn sé go bhfuil míchumas ar cheann de roinnt sraitheanna aitheantais, agus go bhfuil cearta an duine idirspleách, idirghaolmhar agus doshannta.⁸² Ag deireadh an timthrialla tuairiscithe dheireanaigh in Éirinn, mhol Coiste CNAACL go sonrach go nglacfadh an Stát cur chuige bunaithe ar chearta an duine i leith míchumais.

Ina theannta sin, tá sainmhíniú aosach ar mhíchumas in Acht 2005. Agus an bhéim aige ar tháirgiúlacht agus ar rannpháirtíocht, ní thugann an sainmhíniú seo cuntas ar an leanbh agus ar a riachtanais. Ar an gcúis seo, tá FSS den tuairim go bhfuil leanbh a dteastaíonn seirbhísí uaidh ar feadh níos mó ná 12 mhí faoi mhíchumas, cé go bhfuil an cur chuige seo contrártha le samhail PDSCYP chun díriú ar scagadh luath agus ar chatagóiriú bunaithe ar riachtanas casta nó neamhchasta. Ba cheart díriú ar riachtanais a aithint go luath seachas ar dhiagnóis luath míchumais.⁸³

Ag féachaint d’Airteagal 42A.1 den Bhunreacht, oibleagáidí na hÉireann faoi chaighdeáin

82 CNACDM Trácht ginearálta Uimh. 6 (2018) ar chomhionannas agus neamh-idirdhealú, Para. 2, 8 & 9

83 CNAACL Barúlacha críochnaitheacha ar an tríú agus an ceathrú tuarascáil thréimhsiúil in Éirinn a ghlac Coiste na Náisiún Aontaithe-CRC ag a seachtó a haon seisiún (11 -29 Eanáir 2016)

Eorpacha agus idirnáisiúnta um chearta an duine, agus dualgas dearfach OOL monatóireacht agus athbhreithniú ginearálta a dhéanamh ar oibriú na reachtaíochta maidir le hábhair a bhaineann le cearta agus leas leanaí,⁸⁴ táimid den tuairim gur cheart Acht 2005 a athbhreithniú agus machnamh ar leith a dhéanamh ar:

alt a leagann amach na treoiphriomsabail seo a leanas a chaithfidh bonn eolais a chur faoi léirmhíniú agus cur i bhfeidhm na bhforálacha in Acht 2005 a bhaineann le leanaí:

- Aithnítear leanaí mar shealbhóirí cearta neamhspleácha;
- Tá sé de cheart ag leanaí go gcaithfí lena leas is fearr mar bhreithniú fíorthábhachtach i ngach gníomh agus cinneadh a théann i bhfeidhm orthu;
- Tá sé de cheart ag leanaí maireachtáil agus forbairt a mhéid is féidir;
- Tá leanaí faoi mhíchumas i dteideal saol iomlán réasúnta a bheith acu, i ndálaí a chinntíonn dínit, a chuireann féin-mhuinín chun cinn agus a éascaíonn gníomhaíocht an linbh rannpháirtíocht sa phobal;
- Tá sé de cheart ag leanaí neamh-idirdhealú a dhéanamh agus caithfidh an Stát bearta gníomhacha a ghlacadh chun leanaí a shainiú, a bhféadfadh bearta speisialta a bheith ag teastáil uathu chun a gcearta a aithint agus a réadú;
- Tá sé de cheart ag leanaí taitneamh a bhaint as an gcaighdeán sláinte is airde is féidir a bhaint amach;
- Ba chóir cóiríocht réasúnach agus bearta tacaíochta aonair éifeachtacha a sholáthar do leanaí faoi mhíchumas i dtimpeallachtaí oideachais a uasmhéadaíonn forbairt acadúil agus shóisialta, i gcomhréir leis an gcuispóir maidir le cuimsiú iomlán;
- Tá sé de cheart ag leanaí a dtuairimí a chur in iúl go saor agus meáchan cuí a thabhairt dá dtuairimí, de réir a n-aoise agus aibíochta; agus
- Tá leanaí i dteideal cinnteoireacht agus cuntasacht thráthúil ag cinnteoirí.⁸⁵

an sainmhíniú ar mhíchumas ag alt 2 d'Acht 2005 a leasú go sainmhíniú atá bunaithe ar chearta, leanbh-lárnaithe agus uilechuimsitheach;

leasú ar alt 7 d'Acht 2005 chun cur chuige iomlánaíoch, iomlánaíoch, ildisciplíneach, bunaithe ar riachtanais a chinntiú i leith MRR leasú alt 8 (9) d'Acht 2005 chun tagairt do tharchur measúnaithe riachtanas

84 Alt 7 (1) (g) d'Acht 2002

85 In 'Athbhreithniú ar an Acht um Chúram Leanáí 1991 Iúil 2020 Páipéar Comhairliúcháin' DCYA, mhol an Roinn go gcuirfí alt nua den chineál céanna ar threoirphriomsabail a thabharfadh treoirdhealú maidir le cur chun feidhme an Achta sin ina iomláine. Leanann sé seo an cur chuige a ghlac dréachtóirí ionstraimí idirnáisiúnta um chearta an duine, lena n-áirítear an CNAEL agus an CNAEDM, maidir le priomsabail ginearálta a leagan amach ag an tús.

oideachais speisialta faoin Acht EPSEN a bhaint, de réir mar is gá (féach thíos); agus

leasú alt 18 d'Acht 2005 chun cumhachtaí an Oifigigh Achomhairc Míchumais a leathnú chun cúiteamh a sholáthar mar leigheas ar sháruithe faoin Acht (féach 5.4.2 thíos).

5.1.2 An tAcht EPSEN

Tá an tAcht EPSEN, i gcodarsnacht le hAcht 2005, níos cosúla le samhail atá bunaithe ar riachtanais seachas samhail atá bunaithe ar dhiagnóis. Faoin Acht EPSEN, ba cheart go mbeadh ráiteas faoi chineál agus méid mhíchumas an linbh (lena n-áirítear maidir le hábhair a théann i bhfeidhm ar an leanbh mar dhuine aonair san iomlán), agus Ráiteas Seirbhísí a bheidh ag teastáil ón leanbh mar thoradh ar mheasúnú speisialta ar riachtanais oideachais. ionas go mbeidh sé in ann páirt a ghlacadh san oideachas agus leas a bhaint as agus a acmhainneacht a fhorbairt go ginearálta.⁸⁶

Tá an ceart chun cóiríochta san oideachas cumhdaithe in Airteagal 42.4 de Bhunreacht na hÉireann, agus níl sé faoi réir réadú forásach. Dá bhrí sin, cuireann Bunreacht na hÉireann an Stát faoi leibhéal ard oibleagáide freastal ar riachtanais oideachais gach linbh.⁸⁷ Tá an OOL den tuairim go daingean go bhfuil bunús reachtaíochta do riachtanais speisialta oideachais leanaí ríthábhachtach chun a chinntiú go n-aithnítear agus go gcomhlíontar riachtanais leanaí go tráthúil agus go hiomchuí. Dá bhrí sin, ní mór breithniú a dhéanamh ar thosach ailt 3 go 13 d'Acht EPSEN i gcomhpháirt le hathbhreithniú ar Acht 2005, mar atá mínithe ag [5.1.1].⁸⁸

5.2 Comhordú

5.2.1 Cur Chuige Iomlán an Rialtais

Chomh maith leis an athbhreithniú molta ar Acht 2005, ag féachaint d'Acht EPSEN agus, go sonrach, tús a chur le hailt 3-13 den Acht EPSEN, ní mór don Stát athbhreithniú a dhéanamh ar na critéir rochtana do na seirbhísí go léir a bhfuil diagnóis ina leith. fós ag teastáil go ginearálta, agus conair shoiléir chuig seirbhísí a chinntiú do gach leanbh de réir riachtanas.⁸⁹

San áireamh anseo bheadh creat bunaithe ar riachtanais chun rochtain a fháil ar sheirbhísí a sholáthraíonn comhlachtaí deonacha, agus seirbhísí oideachais, mar ranganna speisialta, an scéim iompair scoile, teagasc baile, cúntóirí riachtanas speisialta, agus an scéim teicneolaíochta cuidithe.

Níor cheart go mbeadh diagnóis dheimhnithe ina riachtanas a thuilleadh maidir le ligean

⁸⁶ Alt 4 (6) den Acht EPSEN

⁸⁷ Dr Conor O'Mahony, Cearta Oideachais i nDlí na hÉireann (Thomson Round Hall, 2006), Caibidil 6, para 6-37 go 6-63

⁸⁸ De réir SNSO, ní mór don athbhreithniú seo a bheith i gcomhthéacs an seasamh beartais athraithe san oideachas agus é ag bogadh i dtreo cur chuige bunaithe ar riachtanais le béim ar idirghabháil luath, cosc, cuimsiú agus rann-pháirtíocht.

⁸⁹ Chuir SNSO in iúl don OOL go n-éileoidh sé seo creat bunaithe ar riachtanais a fhorbairt chun tacú le sainaitheint riachtanas casta.

isteach linbh chuig réamhscoil nó scoil speisialtóra. Ina theannta sin, déanann MRR iarratais thar ceann leanaí

ba cheart déileáil leis mar nós imeachta aonair faoi mheicníocht 2005, agus ba cheart deireadh a chur le cleachtas liostaí luathbhlianta agus aois scoile ar leithligh do MRR.

Ar an gcaoi chéanna, ní mór do gach roinn agus gníomhaireacht Rialtais atá freagrach as freastal ar riachtanais leanaí sainmhíniú comhsheasmhach, bunaithe ar chearta, leanbh-lárnaithe agus uilechuimsitheach a ghlacadh.

5.3 Straitéis Náisiúnta agus Acmhainní

5.3.1 Grúpa Saineolaithe Neamhspleách

The OCO recommends that an Independent Expert Group be established to review the 2005 Act, having regard to the EPSEN Act, and related legislation which impacts the provision and delivery of AONs and special educational needs assessments. The Independent Expert Group will identify the amendments required to bring the 2005 Act in line with a rights-based and needs-based approach to disability.

This Expert Group should report its findings to the Minister for Health, the Minister for Education and Skills, the Minister for Children, Disability, Equality and Integration, the Minister of State for Disability, the Minister of State for Special Education and Inclusion, and the Oireachtas.

5.3.2 Ról an Oireachtais

Tacaíonn an OOL le tiomantas an Rialtais 'oibriú le páirtithe eile san Oireachtas chun Comhchoiste Oireachtais a bhunú chun cabhrú le monatóireacht agus cur i bhfeidhm na bhforálacha sa Choinbhinsiún um Chearta Daoine faoi Mhíchumas (CNACDM).⁹⁰

Measann an OOL go bhfuil scóip ann do Chomhchoiste Speisialta Oireachtais ar Chearta Daoine faoi Mhíchumas freagracht leathan a bheith orthu as leasuithe reachtacha agus gníomhaíochtaí Rialtais i réimse an mhíchumais a scrúdú, go háirithe cur chuige comhsheasmhach bunaithe ar chearta an duine i leith míchumais agus an CNACDM. Léireodh cruthú an Chomhchoiste Oireachtais seo tiomantas an Stáit cearta daoine faoi mhíchumas a chosaint agus a dhearbhu de bhun dhaingniú na hÉireann ar an CNACDM.

5.3.3 Grúpa Idir-Rannach

Molann an OOL freisin Grúpa Idir-Rannach (GIR) a bhunú go foirmiúil ar leanaí faoi mhíchumas, ar cheart dó tuairisc a thabhairt don Aire Sláinte, don Aire Oideachais agus Scileanna, don Aire Leanaí, Míchumas, Comhionannas agus Comhtháthú, an tAire. an Stáit um Míchumas, agus an tAire Stáit um Oideachas Speisialta agus Cuimsiú. Ba cheart go mbeadh ionadaithe ón Roinn i measc bhallraíocht an GIR seo

Sláinte, an Roinn Oideachais agus Scileanna, an Roinn Leanaí, Míchumas, Comhionannas agus Comhtháthú, FSS, an NCSE, agus HIQA.⁹¹

⁹⁰ Page 78, Clár an Rialtais, Meitheamh 2020

⁹¹ Tá fasach ann grúpa den sórt sin a bhunú, le reachtaíocht le déanaí maidir le leas agus cosaint leanaí ag éileamh ar an Rialtas an Grúpa Forfheidhmíthe Idir-rannach Leanaí ar dtús (CFIDIG) a bhunú. Cuimsíonn ballraíocht an CFIDIG gach roinn rialtais, Tusla, FSS agus An Garda Síochána.

Chuirfeadh bunú an GIR seo le tiomantas an Rialtais chun ‘Tógáil ar na socruithe leathana atá i bhfeidhm idir an Roinn Sláinte, an Roinn Oideachais agus Scileanna, agus an Roinn Leanaí agus Gnóthaí Óige chun comhoibriú ar fud na trí earnáil ar shaincheisteanna míchumais leanaí. (DH, DES, NCSE, DCYA agus FSS)’.⁹²

De bhreis ar mholadh Choiste CNAACL go nglacfadh an Stát cur chuige bunaithe ar chearta an duine i leith míchumais agus straitéis chuimsitheach a bhunú don leanaí faoi mhíchumas a áireamh,⁹³ molann an OOL go gcruthódh an GIR seo straitéis chuimsitheach agus togra buiséadach chun PDSCYP a chur i bhfeidhm go hiomlán, lena n-áirítear bunú iomlán an Líonra um Sheirbhísí Míchumais atá ag Dul Chun Cinn do Leanaí agus Daoine Óga (0-18 mbliana) Foirne ‘mar a shamhlaítear sa Chlár don Rialtas.⁹⁴ Ba cheart don IDG tosaíocht a thabhairt do ghníomhartha a thugann aghaidh ar aithint luath, idirghabháil luath agus cóireáil luath leanaí faoi mhíchumas. Sa Chlár Rialtais, geallann an Rialtas ‘tosaíocht a thabhairt d’idirghabhálacha diagnóis luath agus rochtain ar sheirbhísí’.⁹⁵ Ba cheart go leagfadh an straitéis seo táscairí amach chun torthaí a thomhas d’fheidhmiú éifeachtach an phróisis MRR ar fud ECSP.

Tá sé tábhachtach go ngeallfaidh gach ball den IDG oibriú i dtreo na dtorthaí comhaontaithe, freagracht a ghlacadh as iad seo a chur chun cinn laistigh dá ranna faoi seach agus tionchar a imirt ar fhorbairt beartais níos leithne. Dá bhrí sin, ba cheart don GIR cuspóirí soiléire intomhaiste a leagan amach d’fhonn torthaí aitheanta a bhaint amach, agus cuspóirí a mheas go rialta lena chinntiú go leanfaidh siad de bheith ailínithe le torthaí comhaontaithe.

5.3.4 Acmhainní Breise

Fiú nuair is léir go bhfuil na hacmhainní atá ar fáil neamhleor, tá oibleagáid ar an Stát fós iarracht a dhéanamh an taitneamh is leithne is féidir a bhaint as ceart leanaí ar shláinte agus ar fhorbairt faoi na cúinsí atá i réim. Ar an gcúis seo, tá an OOL den tuairim go bhfuil gá le hinfheistíocht shuntasach bhreise ón Roinn Sláinte agus ó FSS sa réimse seo.

Thug Pleananna Seirbhíse Náisiúnta FSS do 2019 agus 2020 toradh réamh-mheasta de 9% de MRR a cuireadh i gcrích laistigh de na frámaí ama dá bhforáiltear i Rialacháin 2007. Thabharfadh sé seo le tuiscint go mbeadh méadú faoi dheich ar an riachtanas caiteachais (gan cuntas a thabhairt ar gheilleagair ionchasacha).⁹⁶

Geallann an Clár Rialtais ‘iarracht a dhéanamh na hamanna feithimh le haghaidh measúnú riachtanas faoin Acht um Míchumas 2005 a laghdú, trí phoist teiripe breise a sholáthar don bhliain iomlán’.⁹⁷ D’fhonn aghaidh a thabhairt ar cheist liostaí feithimh fada, rinne an Roinn Caithfidh Sláinte agus FSS soláthar leordhóthanach a chinntiú acmhainní airgeadais, teicniúla agus daonna do Fhoirne Míchumais chun teiripeoirí breise a riaradh agus a earcú, chun MRR a bhainistiú go tráthúil.

92 Torthaí Níos Fearr Todhchaíochtaí Níos Gile: An Creat Beartais Náisiúnta do Leanaí agus Daoine Óga, 2014 -2020 ar para. 2.18

93 UNCRC Barúlacha deiridh ar an tríú agus an ceathrú tuarascáil thréimhsiúil in Éirinn a ghlac Coiste na Náisiún Aontaithe-CRC ag a seachtó a haon seisiún (11 -29 Eanáir 2016)

94 Page 78, An Clár Rialtais, Meitheamh 2020. Chuir FSS in iúl don OOL, d’ainneoin brú COVID-19, gurb é rún FSS gach Líonra Míchumais Leanaí a bheith i bhfeidhm ag deireadh 2020.

95 Page 78, Clár an Rialtais, Meitheamh 2020

96 Sa Phlean Seirbhíse Náisiúnta 2020, ba é an buiséad deiridh seirbhíse míchumais athfhillteach do 2019 ná € 1.9b. Mhéadaigh FSS a caiteachas buiséid míchumais faoi € 30.5m in 2020, agus leithdháileadh € 6m breise ar mheasúnúithe ar riachtanais mhíchumais.

97 Leathanach 78, Clár an Rialtais, Meitheamh 2020

Fáiltíonn an OOL roimh an bhfógra a rinne an tAire Sláinte agus an tAire Stáit um Míchumas le déanaí €7.8m breise a infheistiú chun dul i ngleic le liosta feithimh MRR. Mar sin féin, tugann an líon íseal MRR atá á gcur i gcrích faoi láthair le tuiscint go bhfuil gá le tiomantas acmhainní i bhfad níos mó san fhadtárma.⁹⁸

5.4 Freagracht

5.4.1 Caighdeán

Aithníonn agus tacaíonn an OOL le forbairt HIQA ar shraith nua Caighdeán Náisiúnta um Measúnú Riachtanas do Leanaí faoi Míchumas d'fhonn creat uileghabhálach de phrionsabail ardleibhéil a chruthú trínar féidir cúram iarbhír a thomhas go comhsheasmhach i gcoinne an chúraim is fearr.

Ba cheart na Caighdeán nua HIQA seo a ailíniú le Caighdeán Náisiúnta Leanaí níos leithne d'fhonn eispéireas gach linbh a úsáideann seirbhísí sláinte agus cúraim shóisialta a fheabhsú trí shoiléire, chomhsheasmhacht agus chothromas a chur chun cinn laistigh agus idir sheirbhísí.

5.4.2 Meicníocht Gearán

Molann an OOL freisin go gcinnteodh an Stát go bhfanfaidh meicníocht ghearáin fheidhmiúil agus inrochtana i bhfeidhm do leanaí chun leigheasanna éifeachtacha agus tráthúla a lorg agus a fháil.⁹⁹

Sa chás gur sáraíodh na hamlínte reachtúla mar atá leagtha amach in Acht 2005, ba cheart don Oifigeach Achomhairc um Míchumas iarracht a dhéanamh a gcumhachtaí a fheidhmiú faoi Acht 2005 trí iarratas a dhéanamh chun na Cúirte Cuarda ar ordú forfheidhmithe trí mhí tar éis a mholadh a chur i bhfeidhm. Ar an drochuair, go dtí seo, níor chuir an tOifigeach Achomhairc Míchumais iarratas chuig an gCúirt Cuarda riamh ar ordú forfheidhmithe.

Mar mhalairt air sin, i gcás ina bhfuil imthosca corraitheacha ann, ba cheart go ndéanfadh cúiteamh iomchuí i bhfoirm aisíocaíocht táillí leighis príobháideacha a thabhaíonn tuismitheoir as seirbhísí malartacha a fháil mar thoradh ar mhoill ar MRR a fháil dá leanbh a mheas.¹⁰⁰ D'fhéadfadh sé go n-éileodh sé seo leathnú reachtaíochta ar chumhachtaí an Oifigigh Achomhairc Míchumais chun an cúiteamh sin a sholáthar mar leigheas ar sháruithe faoin Acht.¹⁰¹

5.5 Bailiú Sonraí

Caithfidh an Stát céimeanna gníomhacha a ghlacadh chun leanaí aonair agus grúpaí leanaí a shainaithint, a bhféadfadh bearta speisialta a bheith ag teastáil uathu chun a gcearta a aithint agus a réadú.

98 De réir an Irish Independent, bhí 5,083 measúnacht thar téarma ag deireadh mhí an Mhárta, agus bhí níos lú ná 3% díobh mar gheall ar chúinsí eisceachtúla ('€ 7.8m le dul i dtreo riaráiste leanaí a ghlanadh ar liostaí feithimh le haghaidh measúnaithe', Irish Independent, 10/09/20)

99 I gcás tástála na hArd-Chúirte de C.M. (Mionaoiseach) -v- Chinn Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte [2020] IEHC 406 Barr J gur ionann modh gearán Acht 2005 agus 'bealach réasúnta éifeachtúil chun déileáil le formhór na ngearán ar dóigh dóibh teacht chun cinn maidir le measúnú ar riachtanais, nó ráiteas seirbhíse' (para. 57)

100 Chuir FSS in iúl don OOL go bhfuil imní uirthi go n-úsáidfí acmhainní teoranta Stáit mar chúiteamh seachas acmhainní a threorú chuig seirbhísí iomchuí a sholáthar.

101 i.e. athbhreithniú ar alt 18 (5) d'Acht 2005

Molann an OOL go ndéanfadh FSS bunachar sonraí lárnach de shonraí MRR a bhailiú agus a chruthú, atá inrochtana ag gach teiripeoir, cliniceoir agus riarthóir a bhfuil baint acu le próiseas MRR. Ba cheart go gceadódh an bunachar sonraí rochtain ar fhaisnéis i bhfíor-am maidir leis na hamanna feithimh le haghaidh coinní agus infhaighteacht seirbhísí atá mionsonraithe sa Ráiteas Seirbhíse. Ligfeadh sé seo d'fhoirne Míchumais planáil agus freagairt i gceart.

Ba cheart do FSS na sonraí a bhailítear a mheas d'fhonn fadhbanna a aithint, dul chun cinn i gcur i bhfeidhm na straitéise a mheas, agus forbairt beartais náisiúnta a threorú. Ba cheart do FSS na sonraí seo a úsáid freisin chun monatóireacht a dhéanamh ar chur i bhfeidhm an NIOC nua chun a chinntiú nach mbeidh tuilleadh moilleanna nó laghdú ar chaighdeán mar thoradh air.

Ba cheart staitisticí maidir le tosú agus críochnú measúnuithe, agus bailchríoch a chur ar Ráitis Seirbhíse, a fhoilsiú sna tuarascálacha ráithiúla mar aon le réitigh spriocdhírthe ar aon easnaimh.

5.6 Ardú Feasachta, Cumarsáid agus Rannpháirtíocht

Molann an OOL go gcruthódh FSS ábhair faisnéise do thuismitheoirí agus do leanaí araon chun iad a threorú tríd an bpróiseas MRR. Ba cheart na hábhair faisnéise seo a chur ar fáil nuair a admhaítear go bhfuarthas iarratas linbh, agus ba cheart go mbeadh siad oiriúnach do leanaí agus iad dírithe ar leanaí agus ar dhaoine óga.

Molann an OOL freisin go ndéanfadh FSS tiomantas do rannpháirtíocht bhríoch le leanaí faoi mhíchumas, a dtuismitheoirí, comhlachtaí gairmiúla agus úsáideoirí seirbhíse, d'fhonn a chinntiú go bhfuil NIOC ailínithe le cur chuige bunaithe ar chearta agus bunaithe ar riachtanais agus go bhfuil siad bunaithe ar an HIQA nua Caighdeán agus an fhianaise is fearr atá ar fáil. Chun an cuspóir seo a chur chun cinn, ba cheart do FSS cur chuige bunaithe ar chearta leanaí a ghlacadh agus í ag dul i dteagmháil le leanaí agus ag éisteacht leo maidir leis an bpróiseas MRR agus le hábhair eile ag dul i bhfeidhm orthu.

Oifig an Ombudsman do Leanáí
Teach na Mílaoise
2–56 Sráid na Trá Mhór
Baile Átha Cliath 1
D01 F5P8

T: 01 865 6800
F: 01 874 7333
E: oco@oco.ie
www.oco.ie
 [@OCO_Ireland](https://twitter.com/OCO_Ireland)